

TRANSILVANI'A.

Fói'a Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Associatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Estrasu din espunerea de motive la proiectulu de lege pentru cladiri de scóle in Romani'a; — Proba de traducere noua din Psaltire. — Atheismulu. — Unele cunoscintie din istori'a metaleloru. — Procesele verbali ale comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luate in siedintiele dela 21 24 și 30 Augustu n. 1886. — Insciintiare despre deschiderea scólei si a internatului de fete.

Estrasu din espunerea de motive la proiectulu de lege pentru cladiri de scóle in Romani'a.

In Nrii 11 pâna la 14 ai acestei foi comunicaramu lectoriloru câteva parti essentiali din proiectulu celu nou de lege relativu la instructiunea publica din statulu vecinu.

Cu acea ocasiune amu scrisu in Nrii 11 intre altele: . . . „in epoc'a de fatia se póte considera cá regula generala, cá tóte popórale, mai alesu cele invecinate afa a fi in bine intielesulu loru interesu, cá se'si castige informatiuni câtu se póte mai exacte despre progresulu in sciintie si in cultur'a morala a veciniloru, éra acelea popóra care se uita cu despretiu la progressele altora, se insiéla adesea in daun'a propria.“

Temeiurile acestea ne indémna cá se mai aducemu la cunoscintia inca si unele parti din proiectulu de zidire si de installare, adeca prevedere cu tóte cele necesarie a scóleloru tierei, anume gimnasii, licee, scóle pedagogice numite in Romani'a normali, scóle de fete, seminarii preotiesci, largirea universitatiloru, palatu pentru biblioteca, músee, academia romana, aparate diverse etc. pentru care tóte ministrulu ceruse dela camere adeca dela tíera sum'a de 19 milióne 107,892 lei noi in loculu celei votate antierti numai de 5 milióne 940 mii l. n. (franci). Se intielege cá sumele cerute nu se voru numera dintru odata, ci dupa cumu voru inaintá lucrurile, in 5—6 ani.

Despre licee si gimnasii s'au datu si mai inainte informatiuni si anume, ca tíer'a are pâna acum 8 licee si 22 gimnasii, cá la acelea se mai ceru vreo 100 de profesori s. a. Relative la acestea insemnamu din proiectulu de cladiri numai atáta, cá pe viitoriu in locu de 8 licee cu 2950 elevi voru fi 14 licee de câte 8 clase cu 5000 elevi, in locu de patru internate cu maximum

200 interni voru fi doue internate, inse cu 800 interni, éra liceele fara internate voru avea singure la 4200 elevi. Remane bine intielesu, cá prin aceste mesuri nu se prejudeca intru nimicu, care din licee voru fi classice (latinesci) si care reali. Edificiele si installarea intréga noua a liceelor va costa 2,585.000 lei n. Patru din acelea, adeca 2 in Bucuresci, 1 in Botosiani si 1 Barlad sunt si terminate.

Despre cele 5 scóle secundare de fete, a caroru reforma si instalare va costa cam 158,000 l. n. aflamu la pp. 6—7 acestea informatiuni:

In ceea ce privesce localurile, scolile secundare de fete sunt intr'o situatiune inca mai rea ca acele de baieti. Afara de Asilulu Elena Doamn'a, tóte cele-lalte sunt instalate in localuri nu numai nesuficiente, dar absolutamente improprii destinatiunei loru. La Iasi cas'a in care se afla scól'a centrala de fete e atátu de mica, încátu 'i lipsesce o clasa, ceea ce face din acestu institutu o adeverata monstruositate, o scóla in care in fie-care anu lipsesce pe rëndu o clasa.

Cladiri noue sunt póte aci mai necesarie de câtu in ori-ce ramu alu instructiunei publice, fiindca aceste scoli nu mai potu primí atátea eleve, câte se presinta in fie-care anu, lasându astfelu in afara de invetiamentulu secundaru o multime de fete, fara instructiune.

Scólele centrale de fete din Bucuresci, Iasi si Craiova au fie-care câte 80 de bursiere, in totalu 240. Numerulu eleveloru este abia de 16 pe clase, pe cându legea prevede cá completulu unei clase se fie de 50 eleve, ceea ce aru da 750 eleve pentru scolile numite. Daca ar existá localuri convenabile si suficiente, numerulu de astadi alu eleveloru s'aru putea aprópe intrei, adaogându-se in fie-care scóla centrala unu numeru de solvente, cu plata de 1.000 lei fie-care pe anu, ceea ce aru contribuí la o imbunatatire fórté simtitóre a acestoru scoli, fara o noua cheltuiala din partea Statului.

Parlamentulu a acordatu o suma de 600.000 lei pentru cladirea scólei centrale de fete din Bucuresci; insa nu s'a prevediutu inca nimicu pentru Iasi si Craiova, cu tóte cà necesitatea e acolo totu afatu de multu simtita.

Scól'a centrala din Bucuresci trebuie se capete o mai mare desvoltare, pentru a deveni in adeveru o scóla normala de institutore, avendu alipita cátre ea o scóla primara de fete si o gradina de copii, pentru practic'a pedagogica a elevelor. Astadi acésta scóla ocupa o casa veche in strad'a Pensionatului, fórte neapta si nesuficienta pentru menirea ei. Loculu pe care se ridica acésta casa este strimtu si are marele inconvenientu, de a fi situatu pe prelungirea bulevardului Universitatiei. Elu este expusu a fi redusu intr'unu modu fórte considerabilu, lasandu a dice cà este alaturi cu unu spitalu mare, si cà scól'a s'aru aflá instalata intr'unu cartieru prea frecventatu si prea sgomotosu.

Lasandu dar la o parte loculu actualu din strad'a Pensionatului, care s'ar putea sau vinde cu pretiu avantajosu, sau daruí eforiei spitaleloru civile in contr'a unoru avantagie ce aru oferí in nouele sale cladiri cliniciloru facultatiei de medicina; Scól'a normala de institutore se póte cládi pe unu locu ce apartíne astadi Statului, in strad'a Icónei si Polona. Acestu locu fusese cumparatu pentru liceulu St. Sava, cându liceulu Mateiu Basarabu erá a se asiediá in loculu impropriu dela S-tii Apostoli. Terenulu e situatu intr'unu cartieru sanetosu, si retrasu, fàra a fi departatu de centrulu orasiului. Sum'a necesara pentru cladirea si instalarea acestei scoli, dupa studiile ce se facu in acestu momentu, va fi de 750.000 lei.

Scól'a centrala de fete din Iasi, neputendu stá mai multu in localulu ei de astadi, s'a gasitu unu terenu din cele mai avantagióse pentru a ei instalare, — fost'a casa Conachi, acumu proprietate a Instituteloru Unite. Acestu terenu e fórte bine situatu, are o marime de 15.060,56 m. p. si continue. Achisitiunea acestui locu cu cladirile aflate pe densulu si coprinđindu si o gradina spaciósa, se póte face cu sum'a de 80.000 lei. Cladirile de astadi potu fi utilizate, inse voru trebui se capete o desvoltare considerabila. Dupa studiile ce se facu, sum'a de 470.000 lei va fi suficienta pentru acestu sfersitu. Ast-felu scól'a centrala de fete din Iasi va costá deci 550.000 lei.

Scól'a centrala de fete din Craiova ocupa unu localu care este destulu de bunu, inse e prea micu pentru desvoltarea ce este a se da acestei scoli; pe lãnga acést'a are nevoie de óre-cari reparatiuni si imbunatatiri. Se crede cà sum'a de 100.000 lei ar' fi de ajunsu pentru dens'a.

Pe lãnga aceste trei institute, trebuie insa ameliorata situatiunea a altoru doue scoli de fete.

Anteia este Asilulu Elena, unde este o neaperata necesitate de o noua cladire, pentru a esi din strimtórea in care elu se afla astadi, si de imprejurimea acestui institutu din tóte partile. Se crede cà sum'a de 100.000 lei va fi suficienta pentru acestu sfersitu.

A dou'a scóla, care nu póte se mai remáre in ruinele actuale, este scól'a profesionala de fete dela St. Sava din Iasi. Instalarea acestei scoli va costa dupa planurile si devisele ce sunt gata, sum'a de 80.000 lei.

Instalarea cuviinciósa a scóleloru normale primare a devenitu si ea o necesitate de prim'a ordine.

Scólele normale primare, destinate a formá invetiatori satesci sunt asiediate astadi — in Bucuresci, Iasi, Bèrlad si Galati — in mijloculú orasielor. Acesta este unu mare inconvenientu. Pe de o parte lipsescé acestoru scoli putinti'a de a practicá cu elevii agricultur'a, remainingu cunoscintiele ei curatu numai teoretice.

Si astadi figurédia notiunile de agricultura si de pomologie in program'a scóleloru normale primare, inse ele se invatia numai din carte, lipsindu cu totul demonstratiunea si lucrarea practica. Pe de alta parte se dau tineriloru, cari se prepara pentru a conduce scolile primare rurale, deprinderi orasienesci, diferite de acele in mijloculu càrora ei sunt chemati se traiasca, deprinderi cari i departéza cu inim'a si cu gândulu de satu si de viét'i'a càmpenesca. Acesti tineri perdu in scóla obiceiurile parintesci, nu se reintorcu la plugu de càtu rare ori, si se creéza astu-felu in modu artificialu si fàra nevoie o clasa de ómeni nemultiamiti cu starea lor si neapti a se dedá ocupatiunei, pentru care se pregatescu.

Necesitatea unei reforme in scolile normale primare reiese din tóte cele expuse. Agricultur'a trebuie si ea se ocupe unu locu de onóre in programa, si cursulu de agricultura trebuie se fie spriginitu pe practica. De aceea o anexa indispensabila a acestei scoli este o bucata de pamentu, pe care normalistii insii se o cultivate dupa regulele ce le invatia la cursu.

De aci resulta inse, cà scolile normale primare nu mai potu remanea in sgomotulu si in strimtorarea orasielor, ci trebuie scóse afara si se aiba la dispositiunea lor dela 5 pãna la 10 hectare de pamentu.

Statulu intretíne astadi 340 normalisti in cele patru scoli mentionate. Din ele esu in fiecare anu in mijlociu 85 de absolventi. Acestu numeru e insuficientu, fiindu-cà vacantiele de peste anu sunt mai numeróse, si fiindu-cà scolile primare rurale sunt astadi incredintiate la o multime de invetiatori incapabili, cari trebuie inlocuiti gradatu cu normalistii. Trebuie inca sè se tina séma, cà nu toti normalistii absolventi devinu invetiatori. Efectivulu scóleloru normale va trebui deci maritu. Acésta nu vrea sè dica, cà trebuie maritu numerulu acestoru scoli, càci nu e bine a se imprascia mijlócele Statului, precumu se face astadi, avendu multe scoli, din care nici una nu are totu ce i trebuie pentru a functiona regulatu.

Numerulu scolariloru va trebui deci se fie maritu. Socotindu in fie-care din cele 5 clase càte 40 scolari, ajungemu la 200. Dacá adaogemu doue clase preparatorii de càte 70, si unu anu de practica cu 40 elevi, o scóla normala primara trebuie calculata pe 380 elevi. Acestu numeru de scolari va fi usioru de obtínutu, introducendu si aci sistem'a de a avea bursieri si solventi. Admitiendu

120 bursieri, restulu de 260 de elevi aru fi solventi a 300 lei pe anu.

Cladirile ce sunt deci a se construi pentru aceste scoli, trebuie se p $\acute{o}$ ta intern $\acute{a}$ 380 scolari, se aiba dormit $\acute{o}$ rele si clasele suficiente pentru sc $\acute{o}$ l'a normala, pentru clasele preparatorii, pentru sc $\acute{o}$ l'a primara alipita, pentru atelierulu de meserii si pentru personalulu administrativu si pedagogicu.

Pentru a pune in aplicatie cele de mai susu expuse, va trebui c $\acute{a}$ sc $\acute{o}$ l'a normala Carolu I se fie sc $\acute{o}$ sa afara din Bucuresci. Cumpararea terenului si cladirea ei va necesit $\acute{a}$ sum'a de 600,000 lei. Intre alocatiunile acordate de Parlamentu, se afla 160,000 lei pentru ac $\acute{e}$ sta sc $\acute{o}$ la sub titlu de Casa Laurianu, unde s'a instalatu acum liceulu Mateiu Basarabu. Voru trebui deci adaogati la acea suma inca 440,000 lei.

Sc $\acute{o}$ l'a normala primara Vasile Lupu este si ea a se sc $\acute{o}$ te din orasiu. Unu locu mai favorabilu nu se putea gasi de c $\acute{a}$ tu gradin'a numita Pester, situata la Copou, afara din Iasi, si care are o intindere de 30 hectare, cu locu de aratura indestulatoriu, cu gradina de pomi si cu vie. Cumperarea acestui locu dela D. profesorulu V. A. Urechia s'a facutu cu 41,000 lei din sum'a de 200,000 lei afectata pentru cumparare de terenuri. Planurile si devisele cladirei ce este a se face, sunt acum in studiu, si se prevede c $\acute{a}$ voru fi de nevoie 559,000 lei, pentru instalarea completa a sc $\acute{o}$ lei. Sum'a acordata de parlamentu de 180,000 lei va trebui deci sporita cu 42,000 lei.

Pentru sc $\acute{o}$ l'a normala primara din Berlad s'au votatu 400,000 lei, suma care va trebui marita cu 100,000 lei, pentru a fi suficienta. Sum'a de 200,000 lei pentru Orfelinatu de baieti din Bucuresci, se crede c $\acute{a}$ va fi de ajuns.

Prevederile de mai susu ne dau urmatoriulu tablou, pentru cheltuelile de cladiri si de instalare a sc $\acute{o}$ lelor speciale:

Sc $\acute{o}$ l'a normala „Carolul I“	600.000
„ „ „Vasile Lupu“	600.000
„ „ din Berladu	500.000
Orfelinatu din Bucuresci	200.000
Totalu	1.900.000

Pentru cele 4 sc $\acute{o}$ le normali (pedagogice), a caroru restaurare va cost $\acute{a}$ 1,900.000 l. n., cum si pentru seminarie motivarea ministeriala suna asia:

„Daca sunt scoli, in care trebuie adusa o reforma radicala in invetiamentu, aceste sunt fara indoiala seminarie. Putemu dice fara sfiala, c $\acute{a}$ ele sunt dec $\acute{a}$ diute cu desav $\acute{e}$ rsire. Do $\acute{n}$ e sunt cauzele care au produsu acestu tristu resultatu: avemu prea multe seminarie, t $\acute{o}$ te reu organizate, si ele sunt in cea mai mare parte reu instalate.

Astadi avemu 8 seminarie, dintre care cele 2 seminarie metropolitane cu cursu completu de 7 clase si cele 6 seminarie episcopale cu cursu numai de 4 clase. Aceste din urma sunt destinate a form $\acute{a}$ preoti pentru sate, cele dint $\acute{a}$ iu preoti de orasiu, puindu si bas'a invetiamentulu inaltu teologicu. Dela prim'a ochire reese, c $\acute{a}$ tu de gresitu e acestu sistemu, care desparte clericii de t $\acute{i}$ era de acei din orasiu, c $\acute{a}$ si cum serviciulu bisericescu, predicarea evangheliei si ajutorintiele sufleteski

aru cere mai pu $\acute{c}$ ina invetiatura la t $\acute{i}$ era de c $\acute{a}$ tu in orasiu. Anomali'a creata a trasu inse dupa sine dec $\acute{a}$ dentia clericulu nostru. Iata cum: Preotulu nou nu se p $\acute{o}$ te chirotoni, dupa regulamentele sinodale, de c $\acute{a}$ tu, celu mai timpuriu, la v $\acute{e}$ rsta de 26 ani. Sf $\acute{e}$ rsindu sc $\acute{o}$ l'a primara la 12 ani, seminaristulu cu 4 clase termina studiulu seu la 16 ani, acelu cu 7 clase la 19 ani. Usioru se nasce intrebarea, ce face t $\acute{e}$ nerulu dint $\acute{a}$ iu in timpu de 10 ani, ce face celu de alu doilea in timpu de 7 ani, de nu, a se instraina cu totulu de misiunea pentru care s'a pregatitu. Ei se dedau sau unei alte ocupatiuni, sau daca devinu clerici, au perdutu in mare parte si cunoscintiele si ard $\acute{o}$ rea apostolatulu.

Acestu reu a fostu agravatu prin primirea in seminarie de elevi externi. Starea clericala cere, c $\acute{a}$ seminarie se fie internate. Externii au formatu si form $\acute{e}$ za inca in seminarie stratulu celu mai de josu alu eleviloru, faptuitorii sau victimele cele mai obi $\acute{e}$ nuite a totu felulu de abusuri. Lipsiti de ori-ce priveghiere, traindu de cele mai multe ori in mediile cele mai pericul $\acute{o}$ se pentru moralulu loru, neav $\acute{e}$ ndu mijl $\acute{o}$ ce de a invetia, chiaru c $\acute{a}$ ndu au tragere de inima, neav $\acute{e}$ ndu cum, si unde si cu cine se capete deprinderea serviciulu bisericescu, externii sunt o piedeca reala si o rana mare in progresulu sc $\acute{o}$ leloru n $\acute{o}$ stre bisericeski. Ei ajungu a'si termina seminarie fara a avea nici un'a din conditiunile cari se ceru pentru a deveni unu bunu preotu.

Internii neajunsi la v $\acute{e}$ rsta de hirofonie, inmultiti cu externii absolventi, devinu o populatiune numerosa flotanta, care nu are unu altu tielu dinaintea ochiloru, de c $\acute{a}$ tu a alerg $\acute{a}$ dupa unu postu $\acute{o}$ re-care, intrebuinti $\acute{a}$ ndu spre acestu sf $\acute{e}$ rsitu totu felulu de manopere si de intrigi. Ceea ce e certu este, c $\acute{a}$ cei mai multi seminaristi traiescu intr'o stare de indecisiune in privintia positiunei loru in viatia, care 'i depart $\acute{e}$ za din ce in ce mai multu de menirea loru.

Plag'a externiloru devine din anu in anu mai mica in urm'a mesuriloru luate de ministeriu, in intielegere cu chiriarhii eparchiloru; dar cu t $\acute{o}$ te c $\acute{a}$ unu reu va disparea, rem $\acute{a}$ ne viciulu organizarii actuale.

Dupa eliminarea externiloru, voru remanea in seminarie cam la 560 elevi, dintre cari 381 bursieri si 179 solventi, ceea ce face 14 elevi de clasa.

Pentru acesti seminaristi sunt de nevoie opt p $\acute{e}$ rsonale didactice si administrative complete, optu administratiuni deosebite, optu r $\acute{e}$ nduri de materialu didacticu si localurile necesare, — si ac $\acute{e}$ sta risipa de cheltuiala s'ar face pentru a int $\acute{r}$ etin $\acute{e}$ in fie-care seminarie metropolitanu 100 elevi, si in fie-care seminarie episcopalu 56 elevi. Resultatulu il avemu astadi dinaintea ochiloru nostri, c $\acute{a}$ ci neput $\acute{e}$ ndu-se int $\acute{r}$ etin $\acute{e}$ in modu completu si cuviinciosu optu seminarie, ele sunt in t $\acute{o}$ te privirile in starea cea mai deplorabila.

Ceea ce nu a contribuitu pu $\acute{c}$ inu la ac $\acute{e}$ sta dec $\acute{a}$ dentia sunt si instalarile acestoru scoli. Nu avemu nevoie de a merge mai departe, ci de a vedea in ce stare sunt cladirile din Bucuresci si din Socol'a. Seminarie din Socol'a, odini $\acute{o}$ ra una din pod $\acute{o}$ bele sc $\acute{o}$ leloru n $\acute{o}$ stre,

ajunsesse într'o stare, la care numai cu fiori se gândesce acela, care a vediut'o odata in ultimii ani. Cladirile umede, ținute in stare de necuratenie si in ruina completa, produsese o situatiune durerósa si rusinósa.

E certu, cã seminariile metropolitane trebuie instalate in cladiri noue, dotate si cu personalulu, si cu materialulu trebuitoriu.

Cãndu aceste doue seminarii voru putea primi in ele fie-care cãte 400 elevi, adeca 800 in totalu, organizãnduse 8 ani de cursuri si 2 ani de practica; educatiunea clerului nostru va capetã unu sboru, pe care inzadaru astadi-ilu asteptamu, cãci 'i lipsescu premi-sele cele mai indispensabile.

Clericii cari voru esí atunci din seminarii voru avea o instructiune completa, si teoretica, si practica. Ajunsi la 22 ani, ei voru fi destulu de inaintati in vërsta, si destulu de seriosu aplicati la menirea loru, pentru cá Sf. Sinodu se póta admite cá hirotoniile sè se faca dupa terminarea cursurilor complete de seminariu, adeca a celoru 10 ani.

Atunci vomu putea mai bine indepliní lacunele ce se nascu, avèndu de absolventi regulati, cari voru esí din amèndoue seminariile in cursulu anului, pe cându astadi absolventii seminariilor metropolitane se ridica la maximum 20 pe anu, cãci nu putemu alaturá cei 84 cari absolvéza numai cele patru clase de josu ale seminariilor episcopale.

Amèndouë seminariile voru costa: terenulu, cladi-rea si instalarea totala, sum'a de 1,500.000, adeca fie-care la 750.000 lei. Acestia nu au fostu prevediuti in sumele alocate mai inainte de Parlamentu si sunt a se acorda ca cereri noue.

Sumele cerute pentru edificii de scóle secundarie si speciali facu:

Licee	4.627.892
Scóle secundare de fete	1.580.000
Scóle normale	1.900.000
Seminarii	1.500.000
Total	9.607.892

(Va urma.)

Proba de traducere noua din Psaltire *)
PSALMŪ 35.

- 1 De la David.
Cértã, Iehovo! pre cei ce sè cértã contra mea;
- 2 combate pre cei ce mē atacã. Apucã scutulū cellū micū si cellū mare; și scólã-te spre ajutoriulū meū!
- 3 Trage repede lancea și toporulū contra persecutori-lorū meī; vorbesce cãtrã sufletulū meū: „Eū sunt 4 mēntuirea tua!“ În rușine sè cađã, și rușinați tre-bue sè fie aceia, cariī 'mī pãndescū vieța; trebuie sè se retragã, și sè se roșescã, cei cari cugetã reulū 5 meū. Ca pulberea inaintea vântulū fie, Ångerulū

*) A se vedé articolulu nostru din Nrii 13—14: „Tra-ducerea din nou a cartiloru bisericesci, unde amu promisua a reproduce unii psalmi asia precum au fostu aceia tradusi de cãtra societatea Ierograficã Britanica si tipariti in Bucuresci 1863. Red. Tr.

- 6 lui Iehova sē-i surpe. Drumulū lorū fie întunecatū, și alunecosū; și Ångerulū lui Iehova sē-i persecute.
- 7 Cãci in deșertū 'mī fãcurã grópe de curse ascunse;
- 8 in deșertū aū pãnditū dupã vieța mea. Preste ellū va veni ruinare neasceptatã; și cursa lui, care o ascunsesse, 'lū va prinde pre ellū; spre ruinã va 9 cãdea ellū însuși într'insa. Atunci va sãlta sufle-tulū meū in Iehova, se va bucura in salvarea sua.
- 10 Tóte ósele melle sē vorbescã: Iehovo! cine este ca tine? tu scapi pre cellū sãracū de cellū, care este mai tare de cãtū dēnsulū. Da, pre cellū sãracū și 11 scãpētãtū, de acela, carele 'lū jefuesce! Se scularã martori mincinoși; ceea ce nu sciū, mē întrebarã.
- 12 'Mī respãtirã rēu pentru bine; pãrãsitū fu sufle-tulū meū. De și eū, cândū eraū eī bolnavi, m'amū 13 înbrãcatū in sacū de doliū, 'mī amū mortificatū corpulū cu postire; și inchinãciunea mea s'a cobo- 14 rítū spre sinulū meū; Eū ca cu unū amicū, ca cu unū frate allū meū amū âmblatū cu eī; eramū întristatū și umilitū ca cellū, carele jãlesce pre mama 15 sua. Eī însă se bucurã de cãderea mea; și se adunã in cete; eī se adunã contra mea, și chicotescū, 16 ceea ce nu sciū eū; eī injurã și nu tacū. Pe la batjocoritori imfamī la plãcinte scírșnescu eī dințiī 17 lorū contra mea. Dómne! pēnã cândū vrei sē o observi? scapã sufletulū meū de la peire prin eī, 18 și cea mai scumpã a mea de la leiī cei tineri. Eu îți voiū multãmi in mare adunare, între poporū nu- 19 merosū te voiū glorifica. Nu lãssa sē se bucare de mine, acei ce mē dușmãnescū nemeritatu, și ca-rii mē pismuescū fãrã motivū, clipecscū cu ochiulū.
- 20 Pentru cã vorbescū ne-pace, și contra celorū tã- 21 cuți pre pãmētū uneltescū lucruri violene. Și eī cascū gura lorū contra mea, și đicū: Ha, Ha, o 22 vede ochiulū nostru! Tu o veđi Iehovo! nu tãcea, 23 Dómne! nu te depãrta de mine. Scólã-te, descép-tã-te pentru dreptatea mea, Dumneđulū meū, și 24 Domnulū meū! pentru cauza mea. Procurã-mi drep-tate dupã dreptatea tua, Iehovo! Dumneđulū meū! 25 ca sē nu se bucare eī de mine. Ca sē nu đicã in inima lorū: Ha, acēsta a fostū dorința nóstrã! ca sē 26 nu đicã: Noi 'lu amū inghițitū. În rușine trebuie sē cađã, și sē se roșescã toți împreună, cei ce se bucurã de reulū meū; desonóre și rușine se-i acco- 27 pere pre aceia, cariī se portū cu manierã bruscã 28 servulū sēu! Și limba mea va vorbi de dreptatea tua, și in tóte đilele de gloria tua!

PSALMŪ 52.

- 1 La primulū musicū. Psalmū allū lui David.
- 2 Pe cândū a venitã Doeg Edomitēnulū și a vestitū pre Saul, și đicēndu-i: „David a mersū in casa lui Ahimeleh.“
- 3 Ce te fãlescī de rēutate, tu tirane! bunãtatea lui 4 Dumneđeu rēmãne tot-dēuna. Corupțiune meditã.

limba tua, ca ună briciu ascuțită unelzezi tu în-
 5 șelăciune. Tu iubesci mai multă răul de câtă bi-
 nele; și mai multă a vorbi minciună de câtă drep-
 6 tate. Sela. Tu iubesci toate cuvintele corupte, limba
 înșelăciunei! Pentru aceea Dumneșeu te va surpa
 pentru tot-déuna, te va răpi, și smulge din cortă;
 și te va desrădăcina din țerra celloră vii. Sela.
 8 Acésta voră vedé-o cei dreptă, și se voră teme, și
 9 voră ride de ellă: „Étă! Omulă, care nu lua pre
 „Dumneșeu de scutulă sêu; și s'a încredută în mă-
 „rimea avuției selle, și era mândru în cupiditatea
 10 „lui.“ Eă însă sunt ca olivulă verde în casa lui
 Dumneșeu; eă mă încredă în misericordia lui Dum-
 11 neșeu în secululă seculoră. Eă te voiă glorifica
 pururea, pentru că tu ai făcută acésta; Da, eă speră în
 numele têu, căci tu esci bună înaintea cuviosiloră tăi.

PSALMŪ 54.

1 La primulă musică pre Neghinotă Maschilă. Psalm
 allă lui David.
 2 Pe cândă veniră Sifei, și disseră cătră Saul: Nu
 este David ascunsă între noi?
 3 Dumneșeule! ajută-mă în numele têu; și cu pu-
 4 terea tua procură-mi dreptate! Dumneșeule! as-
 cultă rugăciunea mea! ia a minte la cuvintele gu-
 5 rei melle! Pentru că s'au sculată străini contra
 mea; și tiranii pândescă viéta mea; ei n'au pre
 6 Dumneșeu înaintea ochiloră loră. Sela. Étă! Dum-
 neșeu 'mi ajută, Domnulă este în sprijinirea sufle-
 7 tului meu! Răulă se cađă înderăptă asupra inemi-
 8 ciloră mei; estermină i după fidelitatea tua! Eă
 9 voiosă 'ți voiă sacrifica ție, și glorifica numele têu,
 Iehovo! tu carele esci bună. Pentru că ellă m'a
 scăpată din toate nevoile, și ochiulă meu se bucură
 de inemicăi mei.

PSALMŪ 55.

1 La primulă musică, pe Neghinotă Maschilă, dela David.
 2 Ia a-minte, Dumneșeule! rugăciunna mea, și nu
 3 te retrage de implorarea mea! Plécă-te spre mine,
 și ascultă-mă; eă âmbli rătécindă în întristăciunea
 4 mea, și sunt turburată. Înaintea vocei inemicului,
 de apăsarea nelegiuitului; pentru că ei aruncă crimă
 5 asupra mea, și cu mâniă mă pismuescă. Inima mea
 tremură în mine, și spaime de mórte năvălescă asu-
 6 pra mea. Frică și cutremură vine preste mine, și
 7 fiori mă acopere. Și eă dică: O! de a'și avea aripă
 ca porumbulă, ca să fugă în sboră, și să mă repau-
 8 seză! Étă! eă ași sbura departe, ași petrece în de-
 9 șertă. Sela. Ași fi grăbită sborulă meu măi multă
 10 de câtă vântulă răpede și tēpeste. Stēpesce-i
 Dómne! și incurcă limbile loră! căci eă vedă tiră-
 11 niă și luptă în cetate. Ȋiă și nóptea ei impresoră
 acestea pre zidurile selle! și viciulă și nedreptate
 12 domnesce în mijloculă loră. Corupțiune este în in-
 teriorulă loră; și nu se deslipesce apăsarea și înșelă-
 13 ciune din strata loră. Totuși nu este inemiculă meu
 acellă, carele mă insultă, astfelă ași suferi acésta;

nică vrăjmașulă meu, carele se pórtă atâtă de aspru
 contra mea; căci atunci n'asă putea ascunde de ellă;
 14 Ci tu esci, ună omă, pre carele 'lă consideră de
 egală cu miue, amiculă meu, și cunoscutulă meu.
 15 Noi cariă conversarămă împreună confiență dulce,
 cariă merșerămă în casa lui Dumneșeu cu suită ve-
 16 selă. Suprindă-i mórtea, cobóre-se ei vii în imperiulă
 morții; pentru că în locuința loră, și în mijloculă
 17 loră este răutatea. Eă strigă cătră Dumneșeu, și
 18 Iehova 'mi ajută. Séra, și diminéta, și la amiađi
 mă rogă și gemă; pentru acésta ellă va ađi vo-
 19 cea mea; Ellă va scăpa sufletulă meu de resbelulă
 20 contra mea, de și mulți sunt contra mea. Dumneșeu
 ascultă acésta, da, 'i va umili pre dēșii cellă ce
 guvernă din antichitate; — Sela. — la cariă nu
 este prefacere, și cariă nu se temă de Dumneșeu.
 21 Ei pună mâna loră pre amicăi loră, violeză legă-
 22 mēntulă loră. Măi linsă de câtă untulă este gura
 loră, dérá în inima loră este resbelă; cuvintele loră
 23 sunt măi mlădióse de câtă untulă de lemnă, dérá
 ei sunt săbiă scóse. Aruncă asupra lui Iehova, sar-
 24 cina tua! ellă îți va purta grija tua; ellă nu va
 lăssa nică odată pre dreptulă a se clăti. Da, tu
 Dumneșeule! vei coboră pre aceia în grópa strică-
 ciunei! Bărbați sângenari și viceni nu voră ajunge
 nică la jumétatea Ȋilleloră loră! eă însă speră în tine.

PSALMŪ 64.

1 La primulă musică. Psalmă allă lui David.
 2 Ascultă, Dumneșeule! vocea mea în plângerea
 mea! feresce viéta mea de spaimă de inemică!
 3 Apără-mă de consiliulă depravaților; de la banda
 4 făcătoriloră de rele. Cariă ascută ca sabia limba
 5 loră, întindă ca săgețile cuvinte amare. Spre a lovi
 într'ascunsă pre cellă inocentă; fără de veste 'lă lo-
 6 vescă, și nu se sfescă. Ei își pună o faptă frau-
 dulosă în gândulă loră, se consultează spre a ascunde
 7 lațuri dicēndă: cine 'i va vedea? Ei inventeză ne-
 dreptățile, ađ cercetată cu d'amăruntulă ce era de cer-
 8 cetată, atâtă celle măi interióre a le fie-căruiă, câtă și
 9 adâncimea inimei. Dérá Dumneșeu 'i va lovi pre dēșii
 cu săgétă; fără de veste va veni sfărămarea loră. Ellă
 'i va lăsa să cađă unulă preste altulă prin limbile
 10 loră; voră fugi toți acei, ce 'i voră vedea pre ei.
 11 Atunci se voră teme toți ómenii, și voră anuncia
 12 fapta lui Dumneșeu, și voră cunosce opera lui. Se
 bucură cellă dreptă în Iehova, și se încrede în ellă;
 și se voră făli toți cei ce sunt cu inima curată.

PSALMŪ 94.

1 Dumneșeu allă resbunării, Iehovo, Dumneșeu allă
 2 resbunării, manifesteză-te în strălucire! Înaltă-te,
 judecătorule allă pământulă, respăltesce celloră în-
 3 gimfați! Pēnă cândă cei fără de lege, Iehovo! pē-
 4 nă cândă voră trēsălta cei fără de lege? Voră
 bolborisi calomniă nerușinate? se voră lăuda toți
 5 făcătorii de rele? Pre poporulă têu, Iehovo! 'lă
 6 calcă în picióre, și proprietatea tăa o apasă. Ei

pre vèduva si streini 'i sugrumă, și pre orfan' 'i
 7 ucide; Și dicu: Iehova nu vede acéstă; și Dumne-
 deu alu lui Iacob nu o observă!
 8 Voi cei mai stuț' între poporū, înțelegeți! și
 9 voi idioti! cândū vē veți înțelepți? Cellū ce a
 plântatū uŃechia, nu va auđi ore? cellū ce a for-
 10 matū ochiulū, nu va vedea ore. Cellū ce discipli-
 néză pre păgāni, nu va pedepsi ore? Ellū, carele
 11 învață pre omū la sciință? Iehova cunoște cuge-
 12 țările ómenilorū, că sunt vane. Ferice de omulū
 acela, pre carele, tu, Iehovo, filū îndreptezi, și pre
 13 carele 'lū înveți din legea tūa! Spre a'lū alina în
 d'ilele de nevoe, pēnă ce se va sāpa grópa cellū
 14 fără de lege. Căci Iehova nu lépēdă pre poporulū
 15 sēū, și nu părăsesce moștenirea sūa. Pentru că
 judecata se va întórce la dreptate, și în urma ei,
 16 toți aceia cari sunt cu inima curată. Cine se va
 scula pentru mine contra celorū rei? cine va assista
 17 pentru mine, contra făcētorilorū de relle? Dacă
 Iehova nu m'arū ajuta, atunci preste puținū arū
 18 zăcea sufletulū meū în loculū tăcerei. Cândū vor-
 bescū: piciorulū meū se clătină; atunci, Iehovo!
 19 mē sprijinā misericordia tūa. În mulțimea turbu-
 rārilorū inimei melle, consolațiunile telle desfătēzā
 20 sufletulū meū. Te pōte asocia pre tine tronulū co-
 ruptiunei, care uneltesce nedreptate contra legei?
 21 Ei se adunā în cete contra vieței dreptulū; și con-
 22 damnā sângele innocentū. Iehova însă este apērā-
 mīntulū meū, și Dumneđeulū meū, stānca refugiulū
 23 meū. Da, ellū le va rēsplāti nedreptatea lorū, și
 pentru reutatea lorū i va estermina, da, Iehova Dum-
 neđeulū nostru 'i va estermina!

Atheismulu.

Ce se mai ascundemu cuiele in sacu, de ce se nu
 spunemu verde pe fatia, că atheismulu, adeca negatiunea
 divinitatii, sau vorbindu in termini cunoscuti la tóta lu-
 mea christiana, a unui Dumneđieu Parinte atotuti-
 toriulu facatoriulu Ceriului si alu Pamēntului, a inceputu
 a se incuibá si in o parte din asia numit'a inteligentia a
 poporului nostru românescu. Urmarea imediata a acestei
 negatiuni este respingerea si despretiuirea nu numai a ori-
 carei credintie religiōse positive, a ori-carei dogme, ci si
 incercarea de a smulge si estermina din sufletele óme-
 niloru ori-ce religiositate si ori-ce inaltiare a spiritului
 omenescu cātra Divinitate. Pre când sectatorii di-
 verselor simboluri de credintia religiōsa se cērta tóta
 viēti'a lorū fără nici-unu folosu sufletescu asupra unoru
 dogme, sau mai exactu asupra unoru texturi din s. scriptura
 christiana, Atheistii cari au curagiulu a se numi pre
 sine filosofi, sapa si submina neincetatu că nisce nebuni
 la fundamentele religiunei si religiositatiei, pe care sin-
 gure pōte se existe Omulu pe acestu globu, fără a se
 preface cu totul in tigru si in vipera.

Au fostu ici-colea si mai inainte câte unu atheistu
 in Romani'a; dara cam de ani douedeci incōce acea marfa
 straina inportata cá de contrabanda se vinde in tōte partile

si mai alesu in Moldov'a ea petrunde precum nu s'ar fi
 crediutu nici-odata. La romanii din statulu Corónei s-tului
 Stefanu propagarea atheismului se apropia pe Dunare de
 vale si pe Somesiulu micu dela Clusiu inainte. Veninulu
 seu inca nu a petrunsu pāna la noi, dará efectele lui
 se vedu si se simtu pāna si in afacerile publice. O
 multime de blastematii si talharii, asuprelī si nedreptati,
 omoruri si atrocitati, sinucideri si duelle, defraudari co-
 lossali si juramente strimbe nu s'aru intemplá, daca nu
 aru conlucrá si atheismulu prin adeptii sei; elu inse a
 inceputu se exercite influintia chiaru si asupra politicei
 generale a unoru staturi, spre a le distruge cu totul.
 Se ne deschidemu ochii, se cautamu bine inpregiuru de
 noi si mai virtosu se fimu cu cea mai agera luare-aminte,
 la ce scōle de alte limbi ne dāmu pre fiii si pre ficele
 nōstre, cine sunt profesorii si profesórele lorū. Nu este
 numai limb'a si nationalitatea, nici numai confesiunea
 cutare ori ceealalta in pericolu, ci tinerimea se impinge
 cātra o stare de fere selbatice carnivóre.

Statutele Asociatiunei nōstre nu permitu discussiuni
 religiōse, adeca dogmatice, precum nu suferē nici discus-
 siuni politice; o mesura fōrte buna si intielēpta acēsta
 si multu prevedietóre spre binele si securitatea Asocia-
 tiunei; atheismulu inse nu este religiune si mai puđinu
 dogma religiōsa, ci negatiunea lorū, éra a recomanda
 moralitate si religiositate nu pōte oprī nici-unu statutu
 si nici-o putere pamentésca.

In anii mai dincōce a inceputu si clerulu superioru
 alu Romaniei a reflectá mai de aprópe la pericolulu
 Atheismului, mai alesu de când filosofi'a pessimista a lui
 Schopenhauer si Darwinismulu reu intielesu devenira
 lectura de predilectiune a unoru professori. Mitropolitulu
 Primate are de siepte ani incōce unu organu alu seu titu-
 latu „Ortodoxul“ ce apare in tōte duminecile. In Nr.
 seu 17 din 27 Aprile st. v: acēsta fōia, facēndu asta-
 data abstractiune dela orice dogma christiana si avēndu
 in vedere numai doctrinele pe care le propaga intre altii
 dn: G. Panu in Moldov'a, dá acestuia unu respunsu com-
 pilatu numai din opiniuni si sententie adunate dela cātiva
 filosofi din cei mai renumiti, combate adeca pe filosofu
 cu filosofi. Numitulū organu bisericescu ar fi potutu
 cita si mai multi filosofi vechi si noi dintre cei mai ce-
 lebrii, cari au vietuitu in staturi si in epoce, in care li-
 bertatea vorbirei si a scrierei nu a fost restrinsa nici
 influintiata de cātra nimeni, cari au simtitu si judecatu
 totu cá cei la cari se provōca acilea; pentru noi inse este
 de ajunsu si atāta, pentru cá se cunoșcemu, că in fine se
 afla si in clerulu Romaniei barbati de o eruditiune supe-
 riōra si stau gat'a de a lupta si cu „filosofi“, sau aplicāndu
 terminulu scripturei, cu fiii vécului. Noi credemu că nu
 facemu lucru de prisosu, daca vomu reproduce acelea.
 citate filosofice, pentru cá se se vēdia si din acestea, in
 ce modu lupta ómenii in Romani'a in timpulu de fatia.
 cu atheismulu.

„Portretulu dlui G. Panu.

„Lucianu pagānulu, dice despre filosofi, ale caroru
 respunsuri dice că le susține d-nulu Panu: „In starea

de ignorantia si de perplesitate in care me gasiamu in privinti'a originei lumei, credeamu ca nu era nimicu mai bunu de facuta de catu se recurgu la filosofi, convinsu ca ei erau depositarii tuturoru adevuriloru si ca ei aru imprastia indoelile mele, me adresaiu la aceia dintre ei, pe cari ii credemu mai abili. Amu judecatu despre meritulu loru, dupa gravitatea (seriositatea impunetore) exteriorului loru, dupa fati'a loru palida si dupa lungimea barbei, semne ca ei nu gresiescu, asia credeamu eu, dupa acestea judecamu despre profunditatea si subtilitatea cunoscintieloru loru. Me dedeiu dar in manile loru; si dupa ce m'am invoitu din pretiu, care nu era asia micu, am voit se mi se dea instructiuni despre tote naratiunile ce ei ne facu despre ceea ce se petrece in ceriu, adeca cumu esplica ei ordinea stabilita a universului. Care'mi fu mirarea, candu toti invetiati mei profesori, forte departe de a risipi incertitudinile mele prime, me afundara intr'o orbie de o mie de ori mai mare! In tote dilele imi bateau si resbateau urechile cu vorbe mari de principie, de scopu, de atome, de golu (vid), de materie, de forma. Lucru de nesuferitu pentru mine era, ca fie-care dintre ei, invetiandu-me tocmairu contrariu de ceea ce disesera ceilalti, cerea ca se nu am incredere decatu numai in elu, dandu-mi sistem'a sa ca singura buna." (Dialogulu mortiloru).

Rousseau dice: „Am consultatu pe filosofi, am foiletatu cartile loru, am esaminatu diferitele loru pareri; pe toti i-amu gasitu indrasneti, afirmativi, dogmatici chiaru in pretinsulu loru scepticismu, aratandu-se ca sciu totu, neprobandu nimicu, batendu-si jocu unii de altii, si acestu punctu comunu intre toti, mi-se pare singurulu asupra caruia au dreptate toti. Triumfandu cand ataca, sunt fara vigore cand se apara. Deca pretiuiti ratiunile (argumentele), ei n'au argumente, decatu spre a distruge. Deca numerati vocile, fie-care se reduce la a sa; ei nu se unescu decatu spre a disputa." (Emile).

Totu Rousseau dice (ibidem): „Fugiti de aceia, cari sub pretextu de a esplica natur'a, semana in inimile omeniloru doctrine distrugatore si alu caroru scepticismu este de o suta de ori mai afirmativu si mai dogmaticu decatu tonulu adversariloru loru. Sub ingamfatulu pretextu ca ei singuri sunt luminati, veridici, de buna credintia, ei ne supunu in modu poruncitoriu la decisiunile loru transiante si pretindu ca ne dau ca principie adeverate ale lucruriloru, sisteme neinteligibile, pe cari le au formatu imaginatiunea loru. In fine, resturnandu, distrugendu, calcandu in piciore totu ceea ce omenii respecta, ei intristatiloru le smulgu din sufletu cea din urma mangaiere in miseri'a loru; puterniciloru si bogatiloru le ridica freulu pasiuniloru; smulgu din fundulu inimiloru mustrarea consciintiei pentru crime, speranti'a virtutiei, si apoi se si lauda ca sunt binefacatorii omenirii. Nici odata, dicu ei, adevverulu nu este vatamatoru omeniloru; eu credu ca si ei, si acest'a dupa parerea mea, este o mare dovada, ca ceea ce ei invatia nu este adevverulu." (Emile).

Platon dice: „Acela ce restorna religiunea, restorna tota bas'a societatii omenesci." Rousseau a disu: „Nici-odata nu s'a fundatu vreunu statu, caruia religiu-

nea se nu'i fi servitu de basa." (Contractu socialu, livr. IV, c. VIII). Voltaire dice: „Pretutiindeni unde va fi o societate stabilita, religiunea este necesara." (Traité de la Tolérance, c. XX).

Montesquieu dice: „Celu care se teme de religiune si o uresce, este ca bestiile selbatice, cari musca lantiulu ce le impiedeca de a se arunca asupra trecatoriloru. Acela, care n'are religiune, este unu animalu teribilu, care nu'si simte libertatea sa, decatu numai candu sfasie si devora." (L'Esprit des lois). Voltaire dice: „Daca acesta lume ar fi guvernata de omeni fara Dumnedieu, i-ar fi mai bine se fie sub puterea imediata a acestoru fiintie infernale, cari ni se zugravescu infuriate asupra victimeloru loru." Leibnitz dice: „Ucenicii sai imitatorii lui Epicur si ai lui Spinoza crediendu-se desfacuti (scapati) de fric'a unei providentie supraveghietore si de unu viitoru amenintatoriu, dau drumulu freului pasiuniloru loru brutale, si si intorcu spiritulu spre a amagi si corupe si pe altii. Ei daca sunt ambitiosi si de unu caracteru camu aspru, pentru placerea sau pentru inaintarea loru, se voru face culpabili de a pune focu la cele patru coltiuri ale lumii, cum am cunoscutu omeni de acesta trampa, si pe care mortea i-a luat." (Nouvel essai sur l'entendement humain, IX, c. livr. XVII.) Rousseau dice: „Eu nu intielegu ca cine-va se pota fi virtosu fara religiune; amu avutu multu acesta parere insielatore, de care m'amu scapatu." (Lettres sur les spectacles)

Leibnitz spre a dovedi ca onorea nu pote fi principiu al virtutiei dice: „A fi filosofu crestinu nu este a fi mai puçintu filosofu mare. Semnulu de omu onestu sau de onore la ei (la athei), este numai de a nu face acte injositore cum le iau ei. Si daca cine-va, ca omu mare sau capriciosu, ar versa unu potopu de sange, sau ar resturna totu, ei ar socoti ca nimicu acesta, si unu Erostrat din timpurile vechi, sau unu Don Juan in ospetiulu lui Petru ar trece de erou. Isi batu jocu in gura mare de iubirea de patrie; ridu de aceia cari porta grija de publicu; si candu vre-unu omu cu bune intentiuni vorbesce despre ceea ce au se devie urmasii, respundu: Atunci ca atunci." (Nouvel essai sur l'entendement humain).

Rousseau dice: „Toti ceilalti omeni se mi faca bine cu pagub'a loru; totulu se se raporte numai la mine; totu nemulu omenescu se se stinga, daca trebue acesta, in pedepsa si miserie, spre a me crutiá pe mine unu momentu de durere si de fome; astfeliu este limbagiulu interioru alu ori-carui necredinciosu care rationeza." (Emile). Totu elu dice: „Filosofi'a prin principiele ei nu pote face nici unu bine, pe care religiunea se nu-lu faca si mai bine, si inca: religiunea face multu mai multu bine, pe care filosofi'a nu l'ar putea face." Voltaire dice: „Eu n'asiu voi se amu a face cu unu printiu atheu (fara Dumnedieu), care ar gasi in interesulu seu se me sdrobésca intr'o mortiera; si sunt forte siguru ca asiu fi sdrobitu. N'asiu voi, daca asiu fi suveranu, se amu a face cu curtezani athei, alu caroru interesu aru fi se me otravésca; (daca asiu avea a face cu asemenea omeni), ar trebui ca eu, la intemplare, se iau

contra otrava in fie-care di." (Dictionnaire philosophique, artic. Athéisme).

Unele cunoscintie din istori'a metaleloru*)

Ivinduni-se intrebarea, că de unde cunoscemu istori'a si spre ce scopu o studiãmu, ar' trebui se respundemu că o cunoscemu din isvóra si că ea că atare este o sciintia; deci dar studiarea ei este o trebuintia pentru tóte popórele cari nu voiescu a fi considerate de barbare.

Cercãndu că ce sunt isvórale, care servescu istoriciloru pentru compunerea unei istorii, fia aceea particulara, fia generala, si de unde le luamu, trebuie se respundemu, că acelea sunt tóte mijlócele prin care se sustine memori'a trecutului pentru timpuri posteriori.

Isvórale sunt scrise sau nescrise.

De cele din urma se tînu traditiunile si monumentele.

Traditiunile sunt modulu impartasiriloru a celoru intemplaminte, cari in forma de naratiuni, faime, legende, ori cãntece se petrecu din gura in gura si trecu, si se transmite dela o generatiune la alta.

Dupa-ce tóte naratiunile posteriori sunt supuse schimosiriloru si infrumsetiariloru, prin urmare falsificariloru, de sine se intielege, că tóte isvórale traditionali sunt neesacte.

Cu multu mai esacte — de si mai puçinu cuprindetóre — sunt monumentele, pentru-cã intru acelea aflamu invederatu nescie intemplari care destépta in noi o reamintire istorica.

Sub monumente vremu se cuprindemu p. e. pictur'a, statue, cladiri antice, lucruri artificiose, numismatic'a, datine, moravuri, limb'a si numiri. Si deórece istori'a metaleloru despre care voiescu a tracta, inca s'ar putea adnumera intre isvórale istoriei monumentali; dati-mi voia Ilustriloru si Onorabiloru Domni sè ve tînu o disertatie din istori'a metaleloru, pentru-cã si metalele au istori'a lor, si pentru-cã puçini romani s'au ocupatu pãna acuma de asemenea scrutari.

§. 1.

Tóta deosebirea specifica dintre substantiele materiali, a càroru totalitate compune conceptulu fapturiloru terestre, in relatiune façia cu omulu, dupa modulu si mijloculu cum au venitu aceia la cunoscintia acestora si cum s'au dezvoltatu cunóscerile acestuia in decursulu timpulu asia dupa cum le aflamu astadi ramurile, își are istori'a sa propria.

Dar acésta istoria se deosebesce cu totul de istori'a naturala a acelor substantie, a le caroru insusiri originari ne permitu se ne formamu despre ele unu conceptu independente. In intielesulu acesta, cuvèntulu istoria asupr'a dezvoltarei istoriei naturale ca sciintia s'ar pareu reu aplicatu, pentru-cã prin cuvèntulu istoria trebuie se avemu conceptulu unei straformari, care a intrevènit in decursulu timpulu in urm'a unoru intemplari sau evenimente cari sunt cu totul straine istoriei naturale.

Si pre lãnga tóte aceste ori si ce substantia asupra careia putemu avea unu conceptu istoricu naturalu, póte avea istori'a sa propria, pre lãnga tóte că totalitatea individiloru sei este pasiva, pentru-cã de si numai omulu este acea fiantia sau substantia cugetatóre, care este inzestrata din partea creatorului divinu cu o voia, cu o minte si cu unu indemnu propriu de a se miscá, de a lucrá, a produce evenimente, a càroru istorisire, narare, ori povestire ne duce pãna la isvorulu si motivele din care au urmatu acea povestire, póte avea istori'a sa propria, totusi evenimentele cari 'si au bas'a loru afara de omenime, adeca in natura si in legile care atotu-póntele creatoriu le-au intocmitu, potu produce o istoria.

Evenimentele care se desvólta din insusirea omului façia cu celelalte substantie a le creatiunei, compunu istori'a acestora.

Nu despre tóte substantiele póte fi istori'a de o asemenea importantia, pentru-cã multe dintre ele cadu afara de cadrulu atentiunei nóstre.

Interesulu istoricu se desvólta cu latirea unoru parti singuratice a le unei forme de substantia, cu cantitatea sau abundanti'a in care aparține imperiului naturalu, cu marimea unei mesuri sau dimensiuni care ar resultá séu resulta din totalitatea straformariloru unei substantie neorganice, in specialu cu importantia, care o producu pentru trebuintiele materiali si intelectuali ale omului, cu avantagiulu si desavantagiulu care 'lu aducu acelaia.

O stimulare sau interesare mai mare a produsu in totu casulu istori'a acelor producte naturali, prin a càroru cunóscere si folosintia s'au nascutu unele schimbari esentiali atãtu in economi'a casnica, cãtu si in manierele omului ajutorãndu'iu la progrese esentiali in cultur'a lui intelectuala, ba chiaru si in straformarea ursiteloru si relatiuniloru popóreloru si statelor.

Din acestu punctu de vedere, metalele ocupa intre productele naturali primulu locu. — Dar sunt mai multe substantie, care pentru indestulirea celoru mai urgente trebuintie fizice se paru a avea una importantia mai mare decâtu metalele; acele stau inse in privinti'a influentiei care o ieu asupra impulsului de inteligentia, asupr'a dezvoltarei si inaintarei culturai omenesci in totu casulu inderetulu metaleloru, pentruca cele mai multe din ele, care au devenitu trebuincióse pentru omulu cu maniere sau pretensiuni mai inalte culturale, ar fi remasu cu totulu necunoscute, nefolosite, daca nu premergea cunóscerea metaleloru.

Metalele sunt asia dar acele substantie, cari au deschisu calea la cunoscerea cea mai latita a naturei întregi, nu numai prin producerea unei sume de isvóra-materiali, ci si cá punctu de manecare in descoperirea celoru mai principale legi a-le naturei, a càroru aplicare este fundamentulu nenumaratelor inventiuni.

Déca se afla unele lucruri in natur'a organica, pe care omulu au ajunsu cá se le cunósca si folosésca, si au avutu o mare influentia si asupr'a progresului culturalu si a manierelor omului asupra inmultirii hunei stari a unoru natii întregi, asupra modificarei referin-

*) Dupa Dr. F. K. M. Zippe Viena 1857.

tieloru dintre popóra si state, care au intemeiatu cetati si colonii, au incheiatu si frântu aliantie, au causatu resbelu si ocupari, precum sunt spre exemplu: cafeau'a, thea, zaharul, bumbaculu, metas'a, indigulu, opiulu si aromatele; pre'langa tóte acestea, cunóscerea si folosinti'a metaleloru au trebuitu se premérge tuturoru acestora, pentru-ca mintea si priceperea omenésca s'a ridicatu la unu gradu cu multu mai mare alu culturei si pentru-ca cunóscerea in genere a producteloru naturali precum si a legiloru naturei, apoi nimerit'a aplicare a acestora l' au indemnatu la si intru folosirea loru practica inca inainte de a fi ajunsu aceste produse la importantia loru de astadi.

Prim'a basa de cultura a omului a fost fara indoiala agronomi'a, pentru-ca acésta a mijlocitu intemeierea de state, dar acésta nu se póte efeptuí necunóscéndu metallele si intrebuintiarea loru, pentru-ca numai acestea poteau deschide calea la sciintiele naturali, cari ne invétia si ne dau directiunea cum se cercétamu, se primu si se cunóscemu osebirile sau diferinti'a substantieloru terestré, cum se le scimu afla si cum se putemu deosebí diferinti'a loru.

Aceste sciintie nu ar' fi ajunsu nice un'a data la acea perfectiune, la care le vedemu aventate astadi, déca metallulu nu ni'aru fi descoperitu celea mai momentóse legi din domeniulu obiecteloru materiali.

Metallele de si sunt nesce substantie mórte, cari nu sunt capace pentru desvoltarea unei activitati independente, totusi sunt prin insusirea loru motorulu activitatii mentale; insusirile loru speciale inlocuescu substanti'a datatóre de viétia, pentru-ca cunóscerea si folosinti'a loru au provocatu intreprinderile cele mai cunoscute, la care singuru numai ele au datu indemnulu, si la care numai ele si din ele s'au fabricatu unelte, prin care s'au pututu efeptuí acele intreprinderi; prin urmare déca tóte evenimentele cari au adunatu omenimea in popóra si in state, cari au existatu timpuri mai indelungate sub influinti'a unei si aceleiasi desvoltari, care se pareá cã este condusa de o putere magica, le putemu numí cu cuvântulu istori'a universalá, cu câtu dreptu nu am puté dice cã metallele, acele substantie multe si fara de espresiune de viétia, au creatu acésta istoria.

§. 2.

In sensulu amátatu de noi, istori'a metaleloru este asia de vechia cã si istori'a omenimei, pentru-cã in cartea care s'a scrisu despre originea ómeniloru si despre inceputulu si istori'a loru si care se baséza pe traditiunile transmise din generatiune in generatiune, incepéndu dela protoparintii nostri, pâna la autorulu acelei cãrti, inca se face amintire de unu metalu.

Acea carte, fire-ar' istori'a biblica ori Vedamulu Indiiloru numitu si cartea cartiloru, ne amintescu pre acelu descendente acelei de antai parechi de ómeni Adam si Eva — séu dupa Shaster unu estrasu din Weddam-Pourous si Porconti, care au cunoscutu si lucratu metallele.

De si sunt fórte slabe si dubii fantanile mai vechi cari ne amintescu ceva despre cunóscerea metaleloru, totusi ele sunt de ajunsu cã se ne dea o deslusire despre referinti'a omului inca cu multu mai 'nainte de istori'a popóreloru — faéia ce aceste substantie.

Amintirea descoperitoriului si lucratoriului primu de metalle pre unu timpu când despre popóre si state nice vorba nu erá, ne probéza pâna la evidentiá, pentru-ce in istori'a celoru mai vechi popóre — care altcum este basata pre mythe, traditiuni si monumente — pre cari se afla inscriptiunile si ornamentele cele mai fabulóse si miraculóse, nu se face nice o pomenire despre metalle.

Cunóscerea si intrebuintiarea metaleloru au trebuitu asia dar sè se latiasca in epoc'a cea mai vechia, si cá atare au devenitu proprietatea celoru mai vechi familii din cari au provenitu popórele posteriori, si ea au produsu atátu in viétia morala, sociala, câtu si materiala o prefacere esentiala, care cu dreptu cuvântu se póte dice cã compune o sectiune din periodulu vietii. Pre cându a inceputu cea dintâiu lucrare a metaleloru, protoparintele popóreloru se aflá inca in viatia, pentru-cã urmasii si descendenti' acestuia s'au despartitu in familii de ocupatiuni diverse. Pre cându s'au prapaditu pre timpulu potopului tóta omenimea afara de famili'a lui Noe, care a scapatu cu nai'a pre muntele Araratu, singuru acést'a familia a remasu cá transmitátore sau redatátore a tuturoru sciintieloru si cunoscintieloru metalice la generatiunile cele noue cari i-au succesu. Aceste generatiuni erediendule le-au latitu intre urmasii loru, fara de a fi avutu trebuintia cã se le mai descoperé inca odata. — De si putemu admite, cã ar fi fost mai multe potopuri in intervale deosebite si in diverse parti a le lumii, pentru-ca asia ne spunu cei mai vechi scriitori ai Chinesiloru, Indiiloru si chiar si Grecii, totusi trebuie se venimu la conclusiune, cã sciintiele si cunoscintiele cáscigate inainte de potopu, s'au transmisu la cei remasi dupa potopu, pentru-ca alte doveði, o noua descoperire si intrebuintiare a metaleloru nu avemu.

Dintre popórele care au esistatu inainte de evulu istoricu, numai Indii ni-au lasatu unele monumente scripturistice in forma de poesii, cari conéinu mythologi'a loru, si din cuprinsulu acestora se vedu unele indrumari asupra istoriei loru celei mai vechi. In nice una inse nu se face amintire despre descoperirea, desgroparea sau aflarea, precum si lucrarea metaleloru. Amintirea ce se face despre unelte, arme si pretióse, se întempla astfelu, ca si cum aceste lucruri ar fi esistatu deja din vechime si cá cum presentia loru s'ar puté presupune de sine insusi. Naratiunile despre incarnarea repetita a lui Krisna, despre descinderea lui din locuinti'a lui cerésca templata mai de multe ori, pentru a regula si intocmí trebile si moravurile ómeniloru si pentru a le nobilita jurstarile, nu ne amintescu nicairea cã elu, adeca acelu Domnedieu alu Indiiloru s'ar fi adoperatu a invetiá pre ómeni cum se cunósca productele naturei si cum se i-i indrume intru folosirea, intrebuintiarea si lucrarea acelora. Elu insusi luandu'si natura omenésca,

intrebuințieza uneltele și armele ómeniloru cari se presupunț că ar fi esistatu atātu după materi'a din care erau pregatite cātu și după modulu loru de aplicatiune, înca dela primul începutu alu omenimei.

In istori'a Egipteniloru — probabilu celu mai vechiu poporu culturalu de pre paměntu — nu aflamu nice o notiune despre metalle, afara de hierogliphele loru, dara monumentele loru architectonice, a căroru vechime nu se pôte disputá, pentruca cele mai multe și mai mari din ele au fostu deja gata pre când se facea cea dintăiu amintire in istoria despre tíera și poporu, ne probéza până la evidentiá starea loru culturala cea înalta, in care sciintiele și artele de si nu erau proprietatea poporului întregu, au ajunsu la culmea cea mai înfloritóre a desvoltarei; acele ne probéza fórte lamuritu, că cunósčerea și folosinti'a sau întrebuințierea metalleloru a trebuitu se premérgea, pentru-că fără unelte asemenea monumente colosali nu se puteau ridica.

Ce se dicemu apoi despre biseric'a dela Elora din India, care este sculptata întréga întregutiá din un'a și aceeași stánca și care este totu atātu de vechia ca monumentele egyptene, cá ale cetatiloru Babylon și Ninive. — Cladirile sau sculpturile celoru siepte Pagodi dela Mavalipuram și templele dela Chalambonu, alu căroru coperisiu zace pe una miie de colonne, fiesce-care de câte 30 urme înaltime și întréga cladirea sapata și sculptata numai in una stánca colosala de granitu, care léga insulele Salsette și Elephante de olalta și in care temple servescu și astadi nu mai puțin de 3000 de Bramani, óre la lucrarea acestoru monumente gigantice se nu se fi întrebuințiatu unelte de metalu?

Despre persónele și timpulu, care și când s'au ridicatu asemenea monumente până astadi neperitóre, nu aflamu nicairea ceva amintire, dar pre lângá tóte acestea trebue se avemu convingerea că ele s'au ziditu cu ajutoriulu și cu întrebuințierea instrumentelor sau uneltelor de metalu, care au trebuitu se fie importate acolo prin comercianti cari au navigatu pre mare, asia dara nici art'a de navigatiune nu le-au fostu straina.

Din monumentele cetatiloru Babylon și Ninive, a le căroru inscriptiuni inteligenti'a timpului presentu le-au sciutu descifrá, potemu aflá cunósčerea cea timpuria a metalleloru, pentru-ca fără ajutoriulu și întrebuințierea loru acele nu s'au pututu indepliní.

Cartile biblice și autorii grecesci din vechime ne dau unele date despre poporulu Phenicieniloru, care s'a ocupatu in timpurile cele mai vechi cu comerciulu. Acestu poporu a întreprinsu cele mai îndepartate calatorii pre apa sau pre mare, elu a fundatu cele mai multe, și primele colonii, elu a latitu cultur'a orientala preste tierile cele mai îndepartate ale occidentului, și elu a avutu cea dintăiu scire și cunoscintiá despre productele cu cari se potea întreprinde comerciul mai estensu. Intre acele producte ocupa primul locu metallele și de aci urméza, că Phenicianii au trebuitu se întrețina cele dintăi legaturi comerciali cu tierile din cari se putea procura metalle.

Aceste notiție ne dau probele cele mai palpabile, că ei au avutu cunoscintiá și despre locurile de unde se scotea și dobânda metallele, precum și că ei cunóscea și sciá modulu și mijloculu cum se le întrebuințieze; dar pre lângá tóte aceste cine le-ar fi descoperitu, aflatu și cunoscutu mai intru întâiu, sciri positive nici aci nu avemu.

Scriitorii grecesci Homeru, Hesiodu, Herodotu și Diodoru din Sicili'a, precum și operele poesiei grecesci ne convingu până la evidentiá, că cele mai vechi popóre din partile Taurului și ale Asiei mici au fost in posesiune de mine metalice, și că ele se pricepea de minune intru lucrarea acelora, pentru-că de aci s'au transplântatu sciinti'a de a cunósce, afla și întrebuinția metallele și in Greci'a.

Scimu că fantasi'a greciloru a fost vióia, tóte natiunile, tóte amintirile cari se referu la nesce lucruri petrecute cu multu timpu înainte de evulu istoricu, și cari s'au sustinutu in memori'a poporului numai prin tradițiune, ei le-au îmbracatu in vestmentu poeticu, și de aci urmédia, că chiaru și substratele istorice s'au metamorfosatu in mythe. Passiuni ómenesci, puteri naturali și cele mai momentuóse evenimente sau fenomene ale naturei au fost personificate in mythe, și de aci foculu și lucrarea metalleloru au fostu reprezentate prin óđitate, care după Genesis nu pôte fi alt'a, decâtu persón'a celui dintăiu fauru.

Din cele espuse până aci, este mai claru ca lumin'a sórelui și este invederatu, că pentru a esplicá cunósčerea metalleloru nu avemu trebuintia de a luá refugiu la vre-o revelatiune. Asia ceva nu s'ar uní cu principiile ce le avemu despre fiinti'a divina a Creatoriului celui atotu puternicu, care a creatu lumea și pre omu, și care l'au inzestratu cu minte și cu cugetare spirituala, care 'lu punu in positié de a cunósce tóte însusirile naturei; asia ceva nu ne-au invetiatu nime, pentru-ca omului ia fostu lasatu in voia libera de a'si însusí cunoscintiile necesarie pentru a cunósce puterea creatoriului*) Cum-ca pre lângá tóte aceste generatiunile anteriori au avutu o capacitate mai tréza decâtu generatiunile posteriori, cari cu timpu au începutu a se demoralisa și molepsi și prin acést'a devenira mai stupide, se pôte fórte usioru admite; de aceea aceste din urma au fostu mai usioru induse in erori, pentru-ca ele in stupiditate loru credea in fantome fantastice, pre când celea dintăiu vedea tóte evenimentele sau fenomenele din natura cu o claritate mai sigura, astfelu dar numai cunoscintiile timpului presentu au fostu in stare de a scapá ómenimea de sub velulu acestei cetie negre.

*) Formatis igitur, Dominus Deus de humo cunctis animantibus terrae, et universis volatilibus coeli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, omne enim quod vocavit Adam animae viventis, ipsum est nomen ejus. Appelavitque Adam nominibus suis cuncta animalia et universa volatilia coeli, et omnes bestias terrae.

Gen: Cap. II. V. 19, 20, Edit. vulg. Romae MDXCII. Edit. vulg. Viena 1816.

§. 3.

Daca afirmatiunile istorice — referitoare la descoperirea, intrebuintiarea si folosirea metaleloru in timpurile cele mai vechi nu ne pot da destula deslusire, ne da ore-care deslusire modulu si calea cum s'au ivitu, cum stau in reportu si legatura sau combinare cu substantiele materiali si cum se ivescu si s'au lafitu pre pamentu sau in sinulu pamentului, pentru-ca contemplandu aceste raporte asia dupa cum ni s'au transmisu prin traditiuni din vechime si dupa cum s'au descoperitu prin scrutarile timpului presentu basate pre sciintiele naturali, indata aflamu materialulu istoriei celei mai vechi alu metaleloru, ba in privinti'a unora din ele ne indruma chiaru si cercetarile cele mai minutiöse si scrupuloöse facute pe terenulu limbisticu, la calea cea adeverata.

Cuventulu „Metallu“ este fara indoiala de provenientia grecésca, dar elu nu este uniculu pentru numirea unuia si aceluiasi conceptu, pentru-ca in trupinele si ramurile limbelorulu celoru mai vechi si chiaru si acelorulu mai noue se afla pentru exprimarea unuia si aceluiasi intielesu osebite cuvinte, fara a putea determiná originea acelorlu. Din limb'a grecésca cuventulu metallu a trecut in limb'a romaniloru antici si de aci la tote natiunile din stirpea romana, ba elu a fost adoptatu chiar si in limbele indo-germane.

Esplicarea lui Plinius, unde se afla o vena, nu este departe nici a dou'a (elu vorbia despre argintu), ceea ce s'ar putea afirma despre tote materiile de asemenea natura, ne conduce la sorgintea numirei Metalla (cu altii ori cu altele); acésta esplicare inse nu e de ajunsu; grecii numiau chiar si minele cu cuventulu „Metalla“, ba chiar si romanii antici inca intrebuintiau acestu cuventu in acelu intielesu, de si acela este a se considera numai in forma.

Intre altele se mai dice, ca cuventulu Metallon vine dela verbulu μεταλλᾶν (metallaein, a sapá sau a scruta in pamentu), ceea ce inca nu este verosimilu. Cuventulu Metallon pöte fi la urm'a urmeloru unu cuventu originalu intocma ca cuvintele grecesci Eros, intunereculu eternu Erebus, Nyx nóptea, Aether lumina, Hémera ziua, si altele pentru a putea numi si desemná lucruri cu insusiri determinate. In limbele slavice se afla metallulu numitu cu alte cuvinte, cu alte numiri sau expresiuni; asia in limb'a slovena cu cuventulu Krusec cu care este totu de o data exprimatulu conceptulu „a rupe“, in limb'a ceha cu cuventulu Kow, cu care sta in connexiune si expresiunea a fauri si asia mai departe s'au formatu in mai tote limbile originari altu conceptu sau alte concepte si alte cuvinte pentru expresiunea pöte unuia si aceluiasi intielesu sau altoru intielese, fara se putemu documentá sorgintea originala a respectivului cuventu, numiri sau expresiuni. Numai la unele metalle cari au fostu cunoscute si in vechime se pöte deriva numirea loru specifica, asia dupa cum ne-au ramasu transmise prin limbele classice, pentru ca spre asia ceva au datu ansa inprejurarile intru cari s'au descoperitu si alte insusiri ale loru; altele le cunoscem

dinpreuna cu numirea loru, spre esemplu zinculu si plumbulu dela poporele care le-au descoperitu si botazatu cu numele loru originalu *Κασσιτερος* si *μοιηβδος*.

Intre metallele cari au fostu cunoscute din vechime, Mercurulu, l'amu putea considera ca unulu cu o periöda din timpululu istoricu, ér celelalte siese cadu in timpululu inainte de evulu istoricu.

Din aceste siese metalle patru au venitu pe acea cale la cunoscinti'a omului, ca ele avendu o constitutiune metallica usioru de cunoscutu, adeca au cadiutu in vederea omului cu pricepere si cu ore-care cunoscintie naturali, la prim'a loru observare au desteptatu pentru desgruparea loru interesulu omenescu cu atatu mai vertosu, ca prin locurile, tinutele, sau postatile pre unde s'au ivitu ca din intemplantare, ómenii avura ocaziune a le vedea.

Despre zincu si plumbu, asia ceva nu se pöte afirma, pentru-ca acestea zacu ascunse in constitutiunea petrisiului, asia dara au trebuitu numa mai tardiu, dupace esperienti'a ni-au invetiatu cum se cercetamu dupa metalle, se fia descoperite, si anume ele s'au descoperitu numai dupa ce esperienti'a ne invatiá, ca aceste nu suferu foculu si nu potu resistá la caldura mai mare, ci se topescu si prin topire se scurgu din pétra sau iertiulu (espresiune metallurgica din tinutele montane a le Transilvaniei) continatoriu de metalle. Lungimea periödei care a trecutulu sau a decursu pana când s'au aflatu, ori s'au descoperitu modulu, cum se se störca sau topésca unele metalle din petrisiulu ori iertiulu metallicu, adeca pana când s'au aflatu modulu de ustrinare, ni-o amu putea precalcula, daca vomu luá in considerare tempulu care si catu a duratu epoc'a istorica inainte de a fi cunoscute acele petrisiuri sau iertiuri care contínu metalle, spre esemplu Antimon, Arsen si Zincu.

§. 4.

Precum se imparte si istori'a omeninei in patru periöde, asia si istori'a metaleloru urméza acestei impartiri si ea este oglind'a cea mai fidela a starii culturale din fiesce-care periodu. Din epoc'a inainte de timpululu istoricu scimu numai atata, ca unele metalle au fost cunoscute si intrebuintiate. In periodulu antichitatii a evului mediu si a evului nou se ivesce o deosebire atatu in privinti'a raportului de dobendire sau de aflare, catu si in privinti'a intrebuintiarei loru; parerile ori opiniunile ómeniloru referitoare la caus'a diversitatiei metaleloru facia de alte substantie a le naturei neorganice se grupédia dupa progresulu ce'lu au facutu sciinti'a in cunoscerea productelorulu naturali si dupa raportulu in care se afla ele unele catra altele. Abia in timpululu mai nou ajungu aceste cunoscintie la o forma scientifica, prin care au pututu intra in sirulu sciintieloru naturali.

Cunoscerea metaleloru si a insusiriloru loru progresandu, au adusu cu sine si cresterea si inmultirea numerului loru.

In antichitate erau cunoscute numai acele metalle, care se mostenisera din timpululu stravechiu. Cunoscerea acelorlu a ramasu tiermurita, pentru-ca deosebirele, cari

ar fi trebuit să se facă, oamenii nu le şiau face. Alte descoperiri mai noue putea urma numai din intemplantă, pentru-ca ştiinţa celorlalte bătăni nu le da mijlocul şi ajutorul spre alia ceva. Din această cauză metalele sau metalul care era descoperit în acestu lungu perioru, nu fu recunoscut de atare, pentru că elu în privinţa însuşirilor sale nu corespundea conceptului unui metalu, şi pentru-ca spre a clarifica acestu conceptu, lipsia ştiinţele naturali.

În evoluţia mediului s'au mai descoperit unele metale; avându în vedere scrutarile care s'au făcut cu metalele şi cu substanţele conţinătoare de metale, numărul lor ar fi crescut mai mare, decât nu ar fi venit la mijloc o direcţiune sau un scopu cu totul falsu, care a îndreptat ştiinţa pre o cale retacita. Cunoaşterea celorlalte mai multe metale este fructul timpului mai nou, ba putem afirma, că mai jumătate din metalele cunoscute până acuma, s'au descoperit în decursul secolului prezentu şi că şirul celorlalte nice pre departe nu se poate considera de încheiatu.

§. 5.

Opiniile sau parerile despre substanţa metalelor, despre natura lor, care îşi află expresiunea în diversităţile însuşirilor lor speciali, au fost în diferite timpuri foarte diferite, pentru-ca şi bas'ă celorlalte s'au transformat în decursul timpului în osebite direcţiuni. Nu putem se şti, dacă popoarele culte ale antichităţii, Egyptiani, Assirieni, Babyloneni şi Phenicienii au cultivat sau nu au cultivat ştiinţele naturali, decât ele s'au ocupat ori nu cu cercetări sau scrutarile, cu alu căroru ajutoru aru fi putut judeca şi petrunde în diversitatea care există între metale, pentru-ca în privinţa acest'ă ne lipsesc datele scripturistice; avem înse motivu de a crede, că preotii egyptenilor au avut cunoaşterea despre natura lucrurilor materiali, dar ei au ţinut aceste cunoaşterea că o proprietate a lor în secretu. Chiar şi cuvântul „Chemie“ se considera a fi de origine egypteană. Cum-ca ei au avut orecari cunoaşterea despre procedur'ă de a transforma substanţele şi prin compunerea celorlalte a produce altele nouă, prin decompunere ori analizare a scote afara unele materii, spre exemplu, de a scote sau storce metalele din ierţiuri, se poate vedea din operele şi produsele industriale cari ne-au rămas de pre acelu timp. Nu ne putem îndoi, că prin procedur'ă tehnica, pentru a produce sau a face asemenea produse s'au dezvoltat şi opiniile ştiinţifice, care în tocma că şi în timpul prezentu au devenit la o perfecţiune mai mare, dar durere, acele ştiinţe nu ne-au rămas transmise.

Totu alia puşin putem spune şi despre cunoaşterea Babylonienilor şi ale Assirienilor, de şi poporul Chaldeilor au avut cunoaşterea despre metale şi despre modul de a le putea lucra, pentru-că Magiloru se adscrie cunoaşterea naturii şi a secretelor ei, de şi aceşti întelepţi s'au marginit în cercetările lor numai asupra universului şi asupra referinţelor morale a le

omului, fără a petrunde în diversitatea altor lucruri a le naturei, şi fără a se ocupa cu numirea celorlalte.

Astfelu s'au putut intemplantă şi cu Indianii sau Indianii; celu puşin din scrisorile şi scrierile lor nu aflăm nimic ce ne-aru îndreptat a afirma, că ei s'au ocupat cu cercetări sau scrutarile pre terenul lucrurilor materiale, de şi nu au rămas mai multe notiţe cari se ne comprobeze, că ei au avut cunoaşterea atât în privinţa dobândirii, adică a cercetării şi aflării, precum şi a lucrării metalelor.

Phenicienii au fost maeştri în lucrarea metalelor, ei au ştiut fabrica sticla pre care o şiau colora de minune, şi această împregiurare ne îndreptătesce a crede, ca ei au avut cunoaşterea ştiinţifică, pre lângă toate că pentru posteritate nu au rămas nici o informaţiune despre alia ceva.

Abia generaţiunile mai tinere greci ni-au transmis sau ni-au lasat unele pareri ale lor în ore-care forma ştiinţifică, pentru-ca la ele vedem deşteptându-se un impulsu pentru a cerceta însuşirile substanţelor terestre; dar aceste cercetări au fost mai multu de unu caracteru speculativu, pentru-ca ele nu aveau scopul sau intenţiunea de a cerceta evenimentele din natura după schimbările sau transformările cari obvinu ori incurgu.

Nesce pregătiri cu observări intenţionate sau făcute în adinsu, cari ne-aru pute arata astfelu de transformări şi prin care s'ar şi pute afla caus'ă celorlalte, le-au fost cu totul străine, pentru-ca ei spre a pute afla unele precedente sau nuanţe generali în transformarea sau schimbarea substanţelor, precum combustia, topirea şi evaporarea metalelor, se îndestulau cu unele ipotese. Dintre aceste ipotese, cea mai întinsă sau cea mai copioasă era invetiatur'ă despre cele patru elemente, pe cari ei le considera ca cauză principala sau ca reprezentantele condiţiunilor sensibile şi observabile în statul metalelor. Este ştiut, că bas'ă acestei idei era numai însuşirile sensibile şi observabile, adică caldur'ă, fluiditatea, eriditatea sau secarea ori uscaciunea, duritatea, desimea ori tari'ă şi contrastele lor, precum şi combinaţiunile celorlalte; prin aceea înse nu se pute afla prezenţa unei materii simple fundamentale şi materiale, care ni-o înfaşosam noi astăzi prin cuvântul elementu.

Dacă chiar şi prin cuvântul său expresiunea „Metallu“ ei nu pricepea conceptul unei substanţe simple, pentru-ca ei dedeau numele de metalu şi la astfelu de substanţe, despre cari este cunoscutu că sunt compuse, precum Electron, Aurichalcum, Aes şi alte combinaţiuni. Ide'ă celorlalte patru elemente a predominat ştiinţa în întregul decursu alu antichităţii şi alu evoluţiei mediului, şi acestei predominanţe este a se adscrie, pentrucă ştiinţele despre transformarea sau schimbarea substanţelor nu au făcut nice-unu progresu. După această teoria, toate materiile, prin urmăre alia şi metalele erau o combinaţiune a unora sau a tuturor patru elemente; dar mirare, că la nimeni nu ia venit prin minte că se arate caus'ă diferenţelor lor după măsur'ă şi greutatea ce o au, sau după decompunerea combinaţiei lor,

pentruca in totu casulu o astfelu de cercetare ar fi probatu lips'a de temei si adeverulu hypotheseloru.

Plato era de parere, ca originea metaleloru ar fi din indesarea aburiloru sau esalatiuniloru pamentose, er Hypocrates mai adause la acesta parere si caldur'a pamentului. Din aceste pareri vedemu inceputulu unei theorii sublimatice, care joca unu mare rolu in geologi'a moderna. Totu pre parerea acesta se basase si opiniunea despre crescerea metaleloru; ba Strabo ne spune, ca crescerea acelora ar urma chiaru si in acele mine, de unde s'au scosu odata metalele. — Parerea despre formatiunea continua a metaleloru era predominanta, si Plinius vorbindu despre locurile de unde se scotu metalle si alte minerale, despre modulu cumu se afla si unde se scotu acestea, vorbesce totu in asemenea intiesu. La intrebarea deca parerile greciloru despre natur'a formatiunei metaleloru sunt ale loru proprii sau le-au imprumutatu dela Phenicieni, sau dupa cum vreau unii, dela Egypteni, nu putemu responde.

(Va urma).

PARTEA OFICIALA.

Nr. 303/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in sedinti'a dela 21 Augustu n. 1886.

Presedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presedinte. Membrii presenti: D. Br. Ursu, E. Macelariu, C. Stezariu, I. V. Russu, I. Popescu, G. Baritiu, Dr. Il. Puscariu, P. Cosm'a, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 79. Vice-presidentulu notifica, si pana la comunicarea ex officio a acteloru adunarei generale din Alba-Iuli'a dela 8 si 9 Augustu a. c., ca facendu-se in acea adunare noua alegere pentru periodulu de 3 ani urmatori, a comitetului asociatiunei si a presidentiloru, fara a se fi schimbatu in persone conducerea de pana acum si membrii ordinari ai comitetului, — presidentii dimpreuna cu biroulu si cu membrii ordinari ai comitetului, de pana acum, vor avea si pentru noulu periodu a conduce afacerile asociatiunei:

— Servesce spre sciintia, remanendu a se face dispositiunile necesarie din sedinti'a in care se voru comunica actele adunarei generale.

Nr. 80. Inspectoratul reg. ung. de scole din comitatulu Sibiiului notifica, cu provocare la comunicatulu seu de dto 16 Iulie Nr. 711/1886, ca scol'a civila de fete proiectata a se intemeie de asociatiunea transilvana, in sensulu dispositiuniloru cuprinse in cap IV. A. L. XXXVIII din 1868 de o camdata va pute functiona numai ca scola cu caracteru privatu (Nr. exbt. 287/1886.)

— Spre sciintia, avendu a se astepta si decisiunea inaltulu ministeriu reg. ung. de culte, caruia s'au prezentatu

statutul de organizare si planulu de invetiamentu spre aprobare, conformu notificarei inspectoratului reg. de scole de dto 16 Iulie a. c. Nr. 711.

Nr. 81. Reuniunea femeiloru romane din locu, prin adres'a de dto 25 Iulie a. c. comunicandu, ca e hotarita a sustine si mai departe scol'a sa primara cu 4 clase, pentru care in apelulu comitetului asociatiunei de dto 21 Iulie a. c. s'a pusu in vedere adapostirea in edificiulu scolaru alu asociatiunei transilvane, — multiamesce pentru acordarea acestui favoru, si aduce totodata la cunoscintia, ca acele eleve ale scolei de fete a reuniunei, cari voru fi primite eventualu in internatulu asociatiunei, voru fi scutite de didactru, dar ca asociatiunea e rugata a pune la dispositi'a reuniunei, pentru tinerea lectiuniloru cu cele 4 clase primare, 2 din salele de invetiamentu dimpreuna cu incalditulu, lumatulu si serviciulu necesariu (Nr. exb. 245/1886).

— Spre sciintia cu aceea, ca pentru determinarea mai de aprupe a conditiuniloru in care asociatiunea transilvana acorda adapostirea scolei de fete a reuniunei femeiloru romane in edificiulu scolaru alu asociatiunei, tota afacerea se transpune la comisiunea scolara a comitetului pentru studiare si raportare in procsim'a siedintia.

Nr. 82. Secretariulu alu II-lea presenta raportulu asupr'a cereriloru intrate la concursulu de dto 16 Iunie 1886. Nr. 185. pentru ocuparea posturiloru de profesori si profesore la scol'a de fete a asociatiunei, cu privire la persoanele ce sunt a se numi in acele posturi, inse se roga a fi dispensatu de a face propuneri, de-orice este de aprupe inruditu cu unulu dintre concurenti.

— Comitetulu transpune tote cererile intrate la concursu comisiunei scolare, pentru studiare si raportare in procsim'a siedintia.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p. Dr. D. P. Barcianu m. p.
Vice-pres. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde dloru Macelariu, Cosm'a, Dr. Puscariu,

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu in 26 Augustu 1886.

E. Macelariu m. p. P. Cosma m. p. Dr. Puscariu m. p.

Nr. 306/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in sedinti'a dela 24 Augustu n. 1886.

Presedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presedinte. Membrii presenti: D. Baronu Ursu, E. Macelariu, P. Cosma, Dr. Il. Puscariu, G. Baritiu, I. Popescu, I. V. Russu, C. Stezariu, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 83. Comisiunea scolara raportandu la insarcinarea primita din sedinti'a dela 21 I. c. asupra cererei reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, de a se acorda adapostire pentru scol'a primara a reuniunei, in edificiulu scolaru alu asociatiunei,

dimpreuna cu incalditulu, luminatulu si serviciulu necesariu si avându in vedere, ca prin adapostirea scólei reuniunei femeiloru in edificiulu scolariu alu asociatiunei, aceste doue scóle intra in oare-care legatura un'a cu alt'a, care, pentru a incunjurá eventuale neintielegeri, trebuie circumscrise dela inceputu, si avendu in vedere, ca asociatiunea nu póte acorda unu astfelu de favoru, in sine si cu privire la timpu nelimitatu, si in fine avendu in vedere si starea financiara a asociatiunei, care nu permite a acordá cele cerute cu totul gratuitu, propune si Nr. exb. 301/1886.

— Comitetulu decide:

a) reuniunei femeiloru române din Sibiiu se punu la dispositiune, pentru scopuri de ale instructiunei, 2 din salele de invetiamentu ale edificiului scolariu alu asociatiunei, dimpreuna cu incalditulu, luminatulu si serviciulu trebuinciosu, pâna atunci, pâna cându asociatiunea insasi va avea trebuintia de acele sale pentru scopurile proprii scolare.

Intrevenindu eventualitatea acésta, comitetulu reuniunei femeiloru va fi insciintiatu cu $\frac{1}{2}$ anu inainte de incheierea anului scolariu, pentru a'si putea cauta adapostirea scólei sale intr'alta parte;

b) pentru folosirea saleloru de invetiamentu si cele amintite in punctulu precedentu, reuniunea femeiloru va avea se platésca asociatiunei o suma pausiala de 150 fl. v. a. pe anu;

c) elevele, cari frecventéza scól'a reuniunei femeiloru, adapostita in edificiulu scolaru alu asociatiunei, sunt supuse in ceea ce privesce ordinea interna, regulamentului casei;

d) pe câtu locurile in internatu nu sunt ocupate prin frecventante ale scólei asociatiunei, se primescu in internatu si frecventante ale scólei reuniunei femeiloru, adapostite in edificiulu scolaru alu asociatiunei. Cotisatiunile lunare pentru aceste eleve si celelalte conditiuni de primire sunt intru tóte intocmai cá si cele pentru internele scólei asociatiunei.

Nr. 84. Urméza la ordine raportulu comisiunei scolare asupr'a concursuriloru la posturile de profesori si profesóre la scól'a civila de fete a asociatiunei, constatându ca la cele 3 posturi de profesori s'au prezentatu 15 concurenti, ear la cele 2 posturi de profesóre 10 concurente.

Examinându cererile si documentele prezentate de concurenti si consultându si dispositiunile legeri, comisiunea constata:

a) cá in virtutea §-fului 102. Art. L. XXXVIII din 1868 aspirantii la posturi de invetiatori la scólele poporale, in restimpu de 1—2 ani dupa terminarea studiiloru preparandiale, sunt datori a face esamenu scripturisticu si verbalu din tóte obiectele de invetiamentu si din metodic'a lor, daca voiescu a obtinea diplom'a de invetiatoriu;

b) ca aspirantii la posturi de invetiatoriu la scóle poporale superióre si la scóle civile in virtutea §-fului 103 din legea citata, afara de esamenu cerutu in §. 102 au se tréca unu esamenu si din obiectele de invetiamentu ale scólei poporale superióre, sau ale scólei civile, si din metodic'a lor, — esamenu care este a se face inaintea unei comisiuni numite de guvern;

c) cá aceste dispositiuni ale legeri se intregescu prin dispositiunile cuprinse in statutulu ministerialu despre conducerea

preparandiiloru de statu pentru scólele poporale si civile, de dto 13 Iulie 1877 Nr. 10998 §. 12, care dice cá, dupa terminarea cursului de 2 ani la preparandia pentru scóle civile, aspirantii la posturi de invetiatoriu la scól'a civila, conformu §-fului 103 A. L. XXXVIII din 1868, potu fi admisi la esamenu de calificatiune pentru obtinerea diplomei de invetiatoriu; la cari se mai adauge cá: la acestu esamenu potu cere a fi admisi si toti acei invetiatori dela scóle poporale, cari dupa aprobatiune (§. 102 A. L. XXXVIII: 1868) au functionatu dela puçinu 2 ani ca invetiatori, sau au continuatu in timpu ecuivalentu, studiile la unu institutu de invetiamentu superioru, sau si aceia cari, dupa trecerea esamenului de maturitate au functionatu 2 ani cá invetiatori sau au frecventatu ca ascultatori ordinari studii academice;

d) cá in §§. 2 si 24 ai normativului pentru examinarea aspirantiloru la profesore de scóle civile, de dto 26 Ianuarie 1877 Nr. 2309 se circumscriu aceleasi conditiuni de admitere cu adaosulu cá: profesori de gimnasiu sau dela scóle reale potu fi aplicati la scóle poporale superióre si civile, numai pentru obiectele din cari au primitu atestatu de calificatiune;

e) cá, dintre concurenti si concurente la posturile de invetiatoriu la scól'a civila, nici unulu nu are diploma de invetiatoriu pentru acésta categoria de scóle, dar ca pe de alta parte, in virtutea §-fului 12 alu statutului sus citatu de sub Nr. 10998 din 1877, nu numai invetiatori aprobati pentru scólele poporale elementarie dupa practic'a invetiatorésca de 2 ani, ci si absolventi de gimnasiu cu esamenu de maturitate si 2 ani practica invetiatorésca sau cu 2 ani studii academice, potu fi admisi la facerea esamenului de calificatiune pentru scólele civile, si cá prin urmare, pâna la trecerea acestui esamenu, dupa analogi'a instituirei de profesori la scólele medii, potu fi admisi ca profesori provisorii, ceea ce se póte deduce din impregiurarea ca, atátu la preparandiile pentru scóle poporale elementarie, câtu si la cea pentru scóle civile, se afla in legatura organica scól'a poporala sau civila de practica invetiatorésca, precumu si din impregiurarea ca, cerendu-se la esamenu si cunoscintie din metodic'a speciala a obiectelor de invetiamentu din fie-care din categoriile aceste de scóle, cunoscintie, pre cari cei admisi la esamenu in virtutea §. 12 alu ord. ministeriale Nr. 10998/1877 lit. b. si c. numai prin functionare provisorie la o astfelu de scóla si-le potu insusi.

f) In sfarsitu combinându tóte aceste, comisiunea avendu in vedere: ca aspirantii, cari au studii academice dau mai deplina garantia pentru trecerea cu succesu a esamenului de calificatiune si pentru implinirea pretensiuniloru drepte, ce se potu face la densii ca fiitori invetiatori, atatu ce privesce purtarea oficiului catu si activitatea lor literara, comisiunea propune Nr. esb. 302/886.

— si comitetulu, acceptându vederile espuse in raportulu comisiunei, statoreste cá principiu, ca pentru posturile de invetiatori la scól'a civila se se prefera cei cu studii academice.

Nr. 84. In legatura cu aceste, comisiunea abstractiune facându dela concurentii cei cu studii academice, cari sunt aplicati cá profesori la alte scóle medii, si pre cari nu ține consultu a-i abate din calea odata apucata, recomanda pentru numirea in posturile de invetiatori provisorii, la scól'a

civila de fete pre concurentii cu studii academice Enea Hodosiu, Septimiu Albini si cu majoritate de voturi pre concurentulu Sabinu P. Barcianu, eventualu pre concurentulu Constantinu Popu. Fatia cu acésta propunere membrulu Dr. Il. Puscariu din motivulu ca probabili nu tóte clasele scólei civile se voru deschide deodata, si ca prin urmare nici trebuintia nu va fi de toti invetiatorii acum dela inceputu, recomanda instituirea numai a 2 invetiatori si a unei invetiátore.

Avendu-se inse în vedere, ca eleve se potu insinua pen-
tru tóte clasele, si ca nu se póte lasa se ajunga lucrulu la
functionarea scólei complete fara a avea invetiatori necesari,

— Comitetulu decide a alege, in conformitate cu pro-
punerea comisiunei, 3 invetiatori la scól'a civila.

Nr. 85. Urmându deci a se face alegerea, conformu
conclusului de sub Nr. precedentu, si anume prin votu secretu,
s'au datu 10 voturi, abținendu-se secretariulu alu II-lea dela
votu, cá inruditu cu unulu din aspiranti.

Din aceste voturi a obținutu:

Enea Hodosiu 9, Septimiu Albini 9, Sabin P. Barcianu 8,
si Constantinu Popu 4 voturi. Astfelu

— se declara numitii invetiatori provisorii ai scólei civile
de fete, Enea Hodosiu, Septimiu Albini si Sabinu P. Barcianu,
cu indatorirea de a face la timpulul seu esamenele de cualifi-
catiune, cerute prin legea statului.

Nr. 86. Aceeasi comisiune, avendu in vedere, ca unulu
dintre cei trei invetiatori numiti, ar fi se fie instituitu Directoru,
dar avendu in vedere, ca nici-unulu din concurentii luati in
considerare la numire, nu intrunescu cualificatiunea necesara,
pentru a i se increde conducerea scólei, propune a nu se in-
stitui din trensii unulu in postulu de directoru, ci a se face
pe alta cale instituire provisoria a unei persóne capabile pen-
tru conducerea scólei.

— Comitetulu adoptandu aceste vederi ale comisiunei,
si avendu in vedere, ca in conformitate cu statutulu de orga-
nisare alu scólei, unu delegatu alu comitetului are se póte
inspectiunea asupra tuturoru afaceriloru de scóla si de inter-
natu, numesce pe membrulu suplentu alu comitetului, secre-
tariu alu II-lea alu asociatiunei si profesoru la seminariulu
Andreianu din locu, Dr. D. P. Barcianu, delegatu alu comite-
tului in afacerile scolare si ale internatului, cu caracterulu
si de directoru alu institutului pentru anulu scol. 1886/7.

Nr. 87. Cu privire la numirea de invetiátore, venindu
a fi luate in considerare numai 7 dintre concurente, cá in-
trunindu cualificatiunea pentru numire provisoria pâna la
facerea examenului prescristu, comisiunea avendu in vedere,
ca dintre invetiátorele instituite, una ar fi a se numi direc-
tóra a internatului, ear pe de alta parte avendu in vedere,
ca dintre concurenté, cele casatorite, tocmai din acésta cauza,
nu potu implini principal'a si esential'a conditiune, de a fi de
a pururea in fruntea si in mijloculu elevelor din internatu
si ca prin urmare trebuescu esimate din capulu locului, —
ear cele necasatorite, nu ofera tóte garantiile pentru aptitu-
dinea de a conduce internatulu ca directóre;

mai departe avendu in vedere, ca pentru anulu primu
alu functionarei scólei cu cei 3 profesori si cu 1 invetiátore,
se va putea face provisiunea necesara, propune a se institui

numai una din concurente cá invetiátore, remánendu ca pentru
postulu de directóra se se institue pe alta cale o persóna,
care ofere tóte calitatile recerute pentru conducerea interna-
tului, fara a se reflectá si la aceea, ca ea se dea si instructie
din obiectele de invetiamentu.

— Comitetulu adoptându vederile comisiunei, decide
alegerea numai unei invetiátore pentru acumu, remánendu ca
postulu de directóra a internatului, fara indatorire de a predá
si obiecte de invetiamentu, se se faca pe alta cale.

Nr. 88. Fiindu timpulul inaintatu, ear pe de alta parte
mai avendu trebuintia de unele informatiuni speciale cu pri-
vire la unele dintre concurente

— Alegerea formala a invetiátorei se amána pe alta
siedintia.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.

Dr. D. P. Barcianu m. p.

Vice-presiedinte.

secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde
Dloru: Br. Ursu, I. V. Russu, C. Stezariu.

Se autentica.

Br. Ursu m. p.

I. V. Russu m. p.

C. Stezariu m. p.

Nr. 312/1886.

Procesu verbale

*alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a ro-
mana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela
30 Augustu st. n. 1886.*

Presiedinte: Iacobu Bologa, vice-presiedinte. Mem-
brii presentii: D. Baronu Ursu, E. Macelariu, P. Cosm'a,
G. Baritiu, B. P. Harsianu, C. Stezariu, I. V. Russu,
P. Dunca, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 89. Comisiunea esmisa din siedinti'a dela 24 Au-
gustu a. c. pentru a constatá intinderea cunoscintelor din
limb'a romana, a candidatei pentru unu postu de invetiátore
la scól'a de fete a asociatiunei, Cornelia Lupu, raportéza ca
presentându-se numit'a candidata inaintea comisiunei, acésta,
din intrebarile facute s'a convinsu, ca in conversatie si si in
gramatica, d-siór'a Lupu, e influentiata de dialectulu domici-
liului ei, si de dedarea de a cugetá mai ántaiu ungurescé
fras'a, ce are se o predea pe románesce, ear ca in literatur'a
romana pare prea puțin orientata. Pe bas'a acestoru considerari,
comisiunea e de parere, ca celu puțin in anulu primu alu
eventualei numiri de invetiátore, nu ar putea prevedea inve-
tiaméntulu din limb'a romana, dar cá ar putea fi aplicata
pentru limb'a maghiara, lucrulu de mâna, desemnu si gimnas-
tica (Nr. 311/1886).

In legatura cu acést'a se arata ca, informatiunile cerute
asupr'a candidatei Aurelia Filipescu, sunt multiamitóre, si ca
prin urmare, s'ar putea procede la sevársirea alegerei unei
invetiátore, conformu conclusului de sub Nr: prot. 88 din
siedinti'a dela 24 Augustu.

— Se decide alegerea invetiátorei dupa modalitatea ur-
mata la alegerea invetiatoriloru.

Nr. 90. Înainte de a pasi la alegere membrulu B. P. Harsianu, cu provocare la §. 31 din statute, si avându in vedere, ca ar fi presenti 6 membrii ordinari, cere ca membrii suplenti se nu fie admisi la votu.

— Comitetulu, avendu in vedere, ca până acum în conformitate cu unu concludu anterioru, care in casu cându membrii ordinari ai comitetului sunt in numeru cu parecchie, au fostu admisi la votu, si membrii suplenti, si avendu in vedere, ca in §-fulu amintitu din statute nu se eschidu espresu dela votu membrii suplenti ai comitetului, — decide cu 4 contr'a 3 voturi, admiterea la votu si a membriloru suplenti.

Nr. 91. Urmându la ordine alegerea invetiatoarei prin siedule si dându-se 11 voturi, din acestea a intrunitu Aurelia Filipescu 6, ear Cornelia Lupu 5 voturi, deci

— Aurelia Filipescu se numesce invetiatoare la scól'a de fete, cu observarea celor cerute de inspectorulu reg. de scóle cu privire la prezentarea documentelor de calificatiune, pentru aprobare.

Nr. 92. Membrulu I. V. Russu insinua protestu in contra alegerii, la care se alatura si membrulu B. P. Harsianu.

— Spre sciintia.

Nr. 93. Comisiunea scolara, in legatura cu concludulu din siedinti'a dela 24 Augustu, cu privire la numirea directoroarei internatului, avendu in vedere necesitatea inlocuirei câtu mai curendu a acestui postu, ear pe de alta parte, avându in vedere insemnatatea numirii de directoroara a internatului pentru intrég'a desvoltare ulterioara a scólei si a internatului asociatiunei, — propune a oferí directoratulu internatului dsórei Elena baronesa Poppu din Sibiiu.

— Comitetulu in unanimitate ofera postulu de directoroara a internatului dsórei Elena baronesa Poppu, care, pentru casulu ca primesce ofertulu comitetului, se considera denumita directoroara a internatului.

Nr. 94. In legatura cu cele din punctulu precedentu, si avendu in vedere ca lucrurile pregatitoare sunt aprópe terminate

— Comitetulu decide deschiderea scólei si a internatului cu 15 Septemvrie st. n. a. c.

Nr. 95. In legatura cu cele premergatoare, si avendu in vedere dispositiunile §-lui 57 Art. L. XXXVIII din 1868. si cele normate in ord. ministeriala dtto 26 August 1877 Nr. 21678. II.

— Comitetulu se adreséza la veneratulu consistoriu archidiececanu din Sibiiu si la veneratulu ordinariatu din Blaju pentru comunicarea unui planu de invetiamentu din religiune si morala pentru scól'a civila, precumu si pentru numirea persóneloru incredintiate cu predarea acestui objectu de invetiamentu.

Nr. 96. Inspectoratulu reg. ung. de scóle alu comitatului Sibiiu, aduce la cunoscintia prin hârti'a de dtto 27 Augustu Nr. 905/1886 că a luat spre sciintia alegerea de invetiatori si numirea de directoru alu scólei de fete cu aceea ca, înainte de aplicare, alesii cari n'au atestatu de calificatiunea formala din limb'a maghiara, se si'lu cástige, ear dupa 2 ani de servitiu

se faca esamenulu de calificatiune prescisu pentru scólele civile. Ear in câtu privesce terminulu deschiderei scólei dispune, ca deórece statutulu de organizare si planulu de invetiamentu alu scólei s'a prezentatu din partea comitetului administrativu alu Comitatului in 8 Augustu a. c. la In. ministeriu, cu deschiderea se se astepte până la 8 Septemvrie st. n. a. pentru a se sustinea astfelu timpulu de 30 zile pentru eventualele observari ale autoritatii superioare.

Totu cu acésta ocasiune se cere, ca invetiatorii numiti se si presente la timpulu seu tóte documentele in copie autentica, si traduse in limb'a maghiara. (Nr. 310/1886).

— Spre sciintia si conformare.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.,   Dr. D. P. Barcianu m. p.,
vice-presiedinte.   secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se increde Dloru: Cosm'a, Harsianu, Russu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu 3 Septembre 1886.

P. Cosm'a m. p.

I. V. Russu m. p.

Insciintiare.

Dupa ce in siedintiele dela 24 si 30 Augustu a. c. Comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului ramanu a numitu directoru alu scólei civile de fete pe profesorulu seminarialu si secretariulu seu alu II-lea Dr. D. P. Barcianu, de *directora a internatului* pe Domnisiór'a baronesa Popp, de *invetiatori* pe Domnii Enea Hodosiu, Septimiu Albinu si Sabin P. Barcianu, ér de *invetiatoare* pe Domnisiór'a Aurelia Filipescu, si fiind lucrurile pregatitoare terminate, p. t. publicu e insciintiatu, ca scól'a si internatulu se voru deschide la **15 Septembre st. n. a. c.**

Inscrierile se voru face dela 1—15 Septembre st. n. in cancelari'a directiunei, *Strad'a Morii Nr. 8.* dela órele 10—12 înainte de amédi si dela 3—5 dupa amédi*)

Sibiiu, 1 Septembre n. 1886.

Directorulu scólei
Dr. D. P. Barcianu.

*) Intre aceste s'a regulatu si cestiunea victului elevoloru, care voru capetá mancare de cincii ori pe di; bucatele voru fi controlate cu rigóre.

Red.